ЕХО

Брой 10 (2051) Година LXVIII, ISSN-0205-0943 октомври 2026 г. Цена 2.04 евро / 4 лв.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК – издание на БТС

ПРОЯВИ ОТ КАЛЕНДАРНИЯ ПЛАН НА БТС

Традиционен поход по случай Деня на народните будители до ИАР „Мадарски конник" – 1-2 ноември, ИАР „Мадарски конник", ТПД „Орлови скали" - гр. Провадия

Колопоход „Освобождение" - 17 ноември, Етрополе, ТД „Старопланински турист" – Етрополе

Поход „По руските паметници в Етрополски балкан" в чест на освобождението на Етрополе - 21 и 22 ноември, Етрополски балкан, ТД „Старопланински турист" - Етрополе

Състезание по ориентиране за купа „Никулденско бягане" – ноември, Казанлък, ТД „Орлово гнездо" - Казанлък

„Кестенова вечер" - среща на туристи ветерани – ноември, Петрич, ТД „Хор „Иван Апостолов" - Петрич

Състезание по катерене за деца на изкуствена стена, дисциплини „Скорост" и „Трудност" – ноември, Стара Загора, ТД „Сърнена гора", Алпийски клуб "Железник"

XII-та спортно-туристическа среща на планински водачи и маркировачи в България – 28 и 29 ноември, хижа „Христо Смирненски", БТС, ТД

Традиционен регионален пешеходен поход по случай 149 години от Освобождението на Плевен от турско робство (от моста на Осман паша, с. Ясен до Параклис-мавзолей „Св. Георги Победоносец" – Плевен) - 10 декември, Пешеходен клуб към ТД „Кайлъшка долина"

Национален ученически туристически събор „Снежен рай" – декември, ТД ПЕС „Мусала" – Самоков

Коледно-новогодишен концерт – декември, София, БТС, СТХБ

СТОТИЦИ МЛАДЕЖИ ОТ СТРАНАТА УЧАСТВАХА В ИНИЦИАТИВАТА „БЪЛГАРИЯ НА ВЪРХА“

400 ДЕЦА И МЛАДЕЖИ ОТ СТОЛИЧНИ УЧИЛИЩА ИЗКАЧИХА ЧЕРНИ ВРЪХ

В рамките на националната инициатива на БТС „България на върха“ на 9-ти октомври т. г. над 400 деца и младежи от 5-ти до 12-ти клас от 13 столични училища участваха в масовия поход от хижа „Алеко“ до Черни връх на Витоша. Събитието тази година бе посветено на 60 години Национално движение „Опознай България – 100 национални туристически обекта“. Организатори бяха Българският туристически съюз и Общинско предприятие „Туризъм“ към Столична община (Visit Sofia).

На сборния пункт пред пред хижа „Алеко“ походниците бяха приветствани от председателя на БТС Венцислав Венев. „София има едно голямо богатство и това е Витоша. Важно е при походи да се съобразяваме с метеорологичните условия и особеностите на планината, най-вече да следваме съветите на планинските водачи“, подчерта Венев. Той представи дейностите на Сдружение „Български туристически съюз, младежките инициативи и прояви и туристическото приложение „България 100“. Изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров също поздрави младите туристи и им пожела лек поход и хубаво настроение по Витошките пътеки.

След кратък инструктаж децата и младежите поеха по един от маршрутите към първенеца на Витоша, придружени от планински водачи, медицински лица и служители от централата на БТС. На Черни връх те получиха топъл чай и се подкрепиха с храна.

▶▶ 8-9

УКРЕПВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ТУРИЗМА С ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО

От 15 до 18 октомври т. г. Байина Баща, Сърбия, се състоя 57-мата конференция на Европейската федерация по туризъм (ERA – Hiking Europe). Представители на организациите-членки на ERA (Европейска федерация за пешеходен туризъм) и европейските партньори се събраха, за да засилят сътрудничеството, да обменят опит и да планират бъдещето на туристическите и планинските пътеки в Европа. След три дни дискусии, споделяне на знания, нови идеи, преживявания от туризъм и европейско приятелство, събитието приключи успешно. Домакин бе Планинарският съюз на Сърбия (PSS). Във форума участва и председателят на БТС Венцислав Венев.

Конференцията съчета официалното Общо събрание на ERA, сесии за ноухау, интерактивни семинари и преживявания на открито в красивата Западна Сърбия. Развитието на ERA носи по-големи възможности за сътрудничество по отношение на пътеки, устойчивост, ангажиране на младежите, достъпност и европейски проекти.

УКРЕПВАНЕ НА ERA ЧРЕЗ УЧАСТИЕ НА ЧЛЕНОВЕТЕ

Основен фокус на конференцията бе развитието на ERA като по-активна и ориентирана към членовете федерация. Представена и обсъдена бе новата структура от шест екипа на ERA. Тя обхваща следните направления: 1) пътеки и екологична устойчивост, 2) цифрови иновации, 3) младеж, 4) спорт, 5) управление и 6) европейско застъпничество и стратегически партньорства. Организациите-членки бяха насърчени да споделят своя опит с екипите, да номинират заинтересовани хора и да допринесат за конкретни задачи и дейности.

СПОДЕЛЯНЕ НА ЗНАНИЯ И РАЗРАБОТВАНЕ НА НОВИ РЕШЕНИЯ

Сесиите „Ноу-хау“ предложиха широк набор от презентации за това как се развива туризмът в Европа.

Пред работната група на ERA, която отговаря за Европейските туристически маршрути, председателят на БТС Венцислав Венев представи алтернатива на маршрута Е8 в отсечка от неговата част в България. Предложението бе официално входирано в ERA, като се надяваме в края на 2026-та година да има утвърден нов ръкав на Е8. Венцислав Венев обсъди и обмени информация с представители на различни организации относно дигитализацията на туристическите дейности.

▶▶ 8

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА ВЕСТНИК ЕХО

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК

И през 2027 г. изданието ще бъде Вашият гид по конкретни маршрути, зимни и летни почивки, екскурзионни летувания, познати и непознати дестинации у нас и в чужбина. В него ще има и информации за дейностите на туристическите дружества, поддържането на хижи и туристически домове, опазването на българската природа, развитието на туристическия бранш в страната, полезни четива, забавни редове и пр.

Вестникът излиза един път месечно, коричната му цена е 2.00 евро, а годишният абонамент – 20.00 евро.

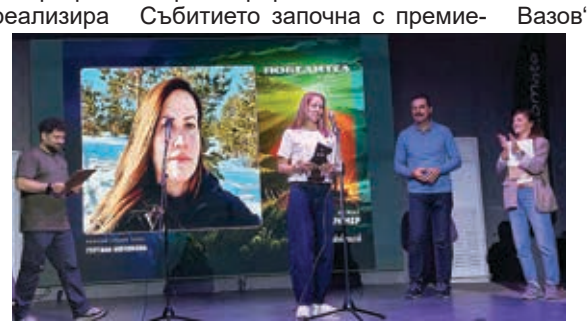
Абонамент можете да направите от 15 октомври до 15 декември в пощенските клонове на „Български пощи“ ЕАД, каталожен № 255, или чрез разпространителската фирма „Доби-прес“ – тел. 02/963 3081

КАТАЛОЖЕН № 255

НАД 46000 ГЛАСА ОПРЕДЕЛИХА ПОБЕДИТЕЛИТЕ В „ХИЖА НА ГОДИНАТА“ 2026

В зала NIVO в София на 15 октомври т.г. бяха обявени резултатите от публичното гласуване в кампанията „Хижа на годината“ за 2026 г. и бяха връчени наградите на победителите в девет конкурсни категории и четири грантови програми. Кампанията се реализира от приключенска медия „360 градуса“ в партньорство с Българския туристически съюз и през тази година беше подкрепена от девет партньорски компании. От БТС участваха изпълнителният секретар Лъчезар Лазаров, Васил Николов – член на УС на БТС, деятели на туристически дружества, хижари и др.

В периода от 15 май до 15 октомври т.г. в сайта huts.360mag.bg кампанията са регистрирани 46 188 гласа. Събитието започна с премиерата на филма „Невидимата сила“, създаден с подкрепата на Devin Минерална – една впечатляваща история за труда, споделената отговорност на хижари и доброволци, които провеждат акция, в която над 3 тона отпадъци на хижа „Иван Вазов“ са сортирани, опаковани и подготвени за безопасно сваляне от планината.

„Да бъдеш хижар не е професия, а отдаденост“, сподели след премиерата един от героите във филма, хижарят на хижа „Иван Вазов“ Венцислав Златарев.

▶▶ 8

БЪЛГАРИЯ ПОСРЕЩНА СВОЯ ЦАР САМУИЛ

Хиляди българи участваха в шествието и церемонията по посрещането на тленните останки на цар Самуил на площад „Княз Александър I“ в събота, 3 октомври. В него се включиха и служители в централата на БТС и хор „Планинарска песен“, водени от председателя на съюза Венцислав Венев. На стълбите на БНБ хористите изпълниха популярни патриотични песни, за което бяха възнаградени със заслужени аплодисменти, а мнозина ги заснеха в снимки и видеа.

В речта си пред ковчега с тленните останки на великия български владетел премиерът Румен Радев заяви: „Днес, след хиляда години, в родината се завръщат не просто тленните останки на един от най-великите ни владетели. Днес ние посрещаме неговия дух, неговата непримиримост, неговата безпределна вяра в отечеството и завета му да пазим България“.

По-късно ковчегът с тленните останки бе пренесен до храма „Света София“. Българският патриарх и Софийски митрополит Даниил отслужи заупокойна молитва, а тленните останки на цар Самуил бяха положени в специален саркофаг в храма. Орнаментите върху саркофага включват изображения на два лъва със Самуиловата крепост, два пауна с двореца на Самуил, икона на архангел Михаил и христограм и др. Името на Самуил също е изписано върху саркофага. Той е поставен в южната част на напречния кораб.

Хиляди българи се поклониха пред тленните останки на владетеля в последния му дом, а всички, които желаят, могат да направят това и в бъдеще.

ОРИЕНТИРОВАЧИ СЕ СЪСТЕЗАВАХА ЗА КУПИТЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“

От 2 до 4 октомври т.г. край София се състояха три големи състезания по спортно ориентиране - Държавното първенство по нощно ориентиране за купите на вестник „Ехо” (района на кв. Бояна) Държавното първенство - свръхдълга дистанция (района на село Владая) и Купа „София“ (района на село Бистрица). Организатори бяха Българската федерация по ориентиране и СКО „НСА – Сивен“ с подкрепата на Министерството на младежта и спорта и Българският спортен тотализатор.

В 65-то Държавно първенство по нощно ориентиране участваха 291 състезатели от 36 отбора от страната. Стартовете започнаха в 20 часа. Около два часа и половина в гората, по Витошките пътеки към кв. Драгалевци, Боянското езеро и Боянския водопад, по боянските улици и алеите в парка до Боянската църква като светулки проблясваха светлините на челници на бързащи ориентировачи. Трудният терен бе изпитание за състезателите, но в крайна сметка опитът и тренировъчната подготовка си казаха думата. **В комплексното класиране за поредна година победител стана СКО „Бегун“ при ТД „Родни балкани“ – Варна, второто място зае СКО „Браун тим“ – Велико Търново, а трети се класира отборът на КСО „Валди“ – София.** На тези три отбора купите на вестник „Ехо“ (осигурени от Българския туристически съюз) бяха връчени от председателя на БТС Венцислав Венев.

Медали на победителите в различните възрастови групи (от 14 до 80 годишна възраст) връчиха председателят на Българската федерация по ориентиране Красимир Данаилов и проф. Атанас Георгиев - почетен председател на Българската федерация по ориентиране и член на УС на БТС.

В мъжката елитна група *M21E* пръв финишира Александър Иванов от СКО „Бегун“ – Варна, а в женската елитна група *W21E* държавна шампионка стана Лилиана Гоцева от СКО „Бегун“ – Варна.

Повече информация за състезанията можете да намерите в сайта на Българската федерация по ориентиране www.bgof.org и Results (bgof.org).

Е4 ОТНОВО СЪБРА МАРКИРОВАЧИ В ПЛАНИНИТЕ

В продължение на четири уикенда през есента маркировачи от ТД „Момини двори“ – град Гоце Делчев, заедно с нашите партньори от шведската компания Fjällräven, работихме в участък от международния туристически маршрут Е4, като обновихме маркировката от хижа „Пирин“, през хижа „Попови ливади“, хижа „Славянка“ И Гоцев връх до хижа „Извора“.

Общата дължина на маркирания маршрут е над 80 км., като бяха поставени 32 указателни стрелки по стандарт на БТС с часово време на преходите и надморските височини на местности и върхове, както и 36 нови жалони за зимната стълбова маркировка и нови указателни табели по стандарт на Европейската федерация по пешеходен туризъм (ERA).

Изказваме специални благодарности на маркировачите от ТД „Момини двори“ – Гоце Делчев и на партньорите ни от фирма Fjällräven!

Петър СМИЛЯНОВ – секретар на ТД „Момини двори“

ТУРИСТИ ОТ МЕЗДРА МАРКИРАХА ПЪТЕКИ ВЪВ ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

В края на септември т. г., въпреки дъждовното време, туристи от ТД „Искър – Мездра“ – град Мездра успяха да обходят и маркират част от историческата пътека от с. Челопек до с. Зверино. Освен това те поставиха нови указателни табели по стандарт на БТС и подновиха маркировката по маршрута село Челопек - м. Кръста – Черепиш.

КРАЙ КЪРДЖАЛИ МАРКИРАХА ПАНОРАМНИ МАРШРУТИ

В рамките на кампанията „Не губи посоката“ на БТС и Kaufland Bulgaria в района на град Кърджали бяха маркирани няколко маршрути. Поставена бе нова лентова маркировка и 30 броя указателни стрелки по стандарт на БТС.

Премаркиран бе 10-километров кръгов маршрут с два цвята: хотел „Боровица“ – пещера „Утробата“ (синя лентова маркировка); местност „Райски изглед“ – хотел „Боровица“ (жълта лентова маркировка). Продължителността на прехода е около 4 часа.

Положена бе червена лентова маркировка по изцяло нов маршрут (19 км), който започва от язовир „Кърджали“ при село Рибарци и преминава през селата Сухово, Снежинка, Пеньово, Бленика, Енчец, Брош, Крайно село и пешеходния мост в гр. Кърджали, където завършва. По маршрута се откриват прекрасни гледки към язовир „Кърджали“ и живописните околни възвишения на Източни Родопи. Предстои в центъра на град Кърджали да бъде поставено информационно табло за маршрутите.

Благодарим на всички, които се включиха!

По случай 114 години от освобождението на град Неврокоп, днес Гоце Делчев, от турско робство ТД „ Момини двори“ - Гоце Делчев организира седмия четирилъчев туристически поход на 18-ти октомври тази година. Той се провежда от 2018 г. по идея на секретаря на дружеството Петър Смилянов и е част от празничната програма на Община Гоце Делчев за честване на Освобождението.

Рано сутринта на 18 октомври площадът в града бе изпълнен с над 450 участника. Те бяха извозени с автобуси до началните точки на четирите лъча, по които са се движели Българската армия, четите на ВМРО и доброволческите отряди към град Неврокоп през 1912 година.

Първият и вторият лъч тръгнаха от паметника на Гоце Делчев в с. Попови ливади, на който бяха положени цветя на признателност. Първият лъч с над 40 участника премина през с. Делчево, Момина кула и навлезе в града. Положени бяха цветя на паметниците на генерал Жостов и войводата Стоян Мълчанков, след което походниците се отправиха към площада. По този път са минали четите на Александър Буйнов и Тодор Паница. Когато те обсадили турската казарма, аскера вече бил избягал.

Вторият лъч с 80 участника премина през с. Средна, навлезе в града, положи цветя на паметника на генерал Ковачев и се отправи към площада. По този път е преминала четата на войводата Пейо Яворов и 4-та дружина от 27-ми Чепински полк.

Третият лъч започна от с. Ковачевица и се отправи към хълма Голак над с. Марчево. От тук участниците бяха извозени с автобуси до началото на град Гоце Делчев. Колоната от 200 участника се придвижи по булевард „ Гоце Делчев“ до площада с десетки развени знамена и патриотични възгласи. По този маршрут се е движела четата на ВМРО с войводите Стоян Мълчанков и Стоян Филипов. Турският аскер, тръгнал от Неврокоп, посрещнал четниците на възвишението Голак. Тук се е водила тежка битка с многобройната турска армия, но смелостта и героизма на четниците обърнала турците в панически бяг, та чак подминали града.

Четвъртият лъч тръгна от местността Харами бунар над с. Кремен до с. Брезница. От с. Брезница групата от 115 участника бе извозена до гр. Гоце Делчев и се придвижи до централния площад по ул. „Серес“. По този маршрут се е движил полкът от българската армия, командван от генерал Стилиян Ковачев.

До 15,30 часа походниците от четирите лъча пристигнаха и бяха посрещнати с хляб и сол. Площадът се изпълни с десетки знамена и портрети на освободителите. След изпълнение на химна на Република България председателят на ТД „Момини двори“ Димитър Балтаджиев поздрави походниците с кратко слово. Той благодари на Община Гоце Делчев за помощта при организиране на похода, на ръководствата на училищата, на гостите от страната, както и на учениците за масовото участие, за което им бяха връчени грамоти и плакети.

В похода участваха ученици, учители и родители от Първо основно училище „ Св. св. Кирил и Методий“, Второ основно училище „Гоце Делчев“, Трето основно училище „Братя Миладинови“ с 171 участника, НПГ „ Димитър Талев, ПМГ „Яне Сандански“, Основно училище „Христо Ботев“ – с. Мосомище, Сдружение „Млад планинар“ – Петрич, туристи от ТД „ Момини двори“ – Гоце Делчев, ТД „Бунай“ – Панагюрище, гости от градовете София и Добринище.

Най- младият участник бе Сейка Карпачева от с. Лъжница на 4 години, която с дядо си премина по маршрута от с. Ковачевица до с. Марчево. Най-възрастен участник отново бе Георги Ципаров от ТД „ Момини двори“ на 81 години, който премина по най-дългия маршрут от с. Кремен през Харами бунар до с. Брезница.

Ръководството на ТД „Момини двори“ благодари на всички участници в похода и им пожелава участие в още много национални прояви в страната.

XIII-ТИ НАЦИОНАЛЕН СПОРТНО-ТУРИСТИЧЕСКИ СЪБОР „ЗЛАТНА ЕСЕН – ЕТРОПОЛЕ 2026

От 2 до 4 октомври т. г. Етрополе бе домакин на XIII-ия Национален туристически събор на спортно-туристически дисциплини и туристически умения и сръчности „Златна есен – Етрополе 2026“. Събитието събра деца и младежи от различни краища на страната и ги обедини около любовта към природата, спорта, туризма и активния начин на живот. Проявата бе организирана от Българската федерация по туризъм, Българския туристически съюз, СКТ „Етрополе – 2001“ и ТД „Туризъм, спорт и екология“ – Етрополе, със съдействието на Община Етрополе и СБА София.

Националният събор е повече от състезание и има за цел да насърчава активния начин на живот, любовта към природата, туристическите умения, физическата активност и работата в екип. Той създава възможност младите хора да развиват практически умения, да преодоляват предизвикателства и да изграждат качества като отговорност, взаимопомощ, дисциплина, смелост и спортсменство. Чрез подобни срещи младите хора имат възможност да общуват, да създават нови приятелства и да споделят преживявания с връстници от различни населени места. Това превръща събора не само в спортно състезание, но и в празник на движението, природата, приятелството и активното преживяване.

В тазгодишното издание се включиха общо 180 деца и младежи, организирани в 31 отбора от градовете Кнежа, Дряново и Етрополе и с. Осиковица. Те имаха възможност да покажат умения и да премерят сили в различни спорт-но-туристически дисциплини: туристическа щафета, построяване на палатка за време, теглене на въже, стрелба с лък, преминаване по велопътека с препятствия и коло- рали. Във всяка дисциплина децата трябваше да проявят бързина, сръчност, точност, сила, съобразителност и умение за работа в екип. Наред със състезателния характер на проявата, игрите преминаха с много усмивки, емоции и взаимна подкрепа.

Непосредствено след откриването и старта на XIII-ия Национален туристически събор „Златна есен – Етрополе 2026“ се проведе и състезание по приложно колоездене за деца до 15 години, ръководено от Светослав Кръстев – председател на Националната комисия по приложно колоездене и безопасност на движението. Младите колоездачи впечатлиха с майсторско управление на велосипедите, отлична координация, сръчност и увереност при преминаването на различните препятствия. В съботния ден, като пета дисциплина, всички желаещи имаха възможност да премерят сили и в коло- рали, което се проведе в парк „Езерото“. С много желание и спортен дух те се впуснаха в предизвикателството, като демонстрираха бързина, ловкост и умение по трасето.

За организаторите най-голямата награда бе да видят желанието за участие, усмивките, спортния дух и стремежа на всяко дете да даде най-доброто от себе си. На всички, които този път не успяха да се качат на почетната стълбичка, пожелаваме кураж, много тренировки и вяра в собствените възможности.

Изказваме специална благодарност на Община Етрополе за оказаното съдействие и подкрепа при реализирането на събора. Благодарим и на всички участници, учители, ръководители, родители, съдии, доброволци и партньори, които допринесоха XIII-ия Национален туристически събор „Златна есен – Етрополе 2026“ да се превърне в истински празник. Защото когато децата се движат, състезават се, преодоляват предизвикателства и са заедно, те не просто трупат спортни умения – те създават приятелства, изграждат характер и събират спомени, които остават за цял живот.

До нови срещи в Етрополе!

СКТ „Етрополе – 2001“ и ТД „Туризъм, спорт и екология“ – Етрополе

„ГОРЕЩО“ СЪСТЕЗАНИЕ ПО КОЛООРИЕНТИРАНЕ „ДОЛИНАТА НА ТРАКИЙСКИТЕ ЦАРЕ“

Третото поредно състезание по коло- ориентиране ,,Долината на тракийските царе 2026“, включено в календарните планове на ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък, СКО „Орлово гнездо 1957“ и Българската федерация по ориентиране, се проведе в горещите дни 19 и 20 септември т.г. в полите на Шипченска планина.

Първото състезание – средна дистанция бе в посока изток от центъра на град Шипка до Светишкия водолей на североизток.

Второто състезание отново бе на средна дистанция в посока запад от центъра на град Шипка, до могилата „Голяма Арсеналка“ на югозапад, с общ старт и финал в парка на града. Участваха 40 състезатели от Габрово, Добрич, Стара Загора, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Раднево, Севлиево, София, Търговище, Чепеларе и Казанлък. Ориентировачите бяха съоръжени с велосипеди, каски, компаси, чипове и специални планшети за картите, закрепени за кормилата на колелетата. Картите с всички основни ориентири, пътища и пътеки бяха основно преработени и довършени от Милко Станев през 2026 г., в съответствие с изискванията на Международната федерация по ориентиране.

В елитната група при мъжете (М21) победители станаха Р. Костадинов (СКО „Вариант 5“ – Търговище), Хр. Пелов (КСО „Валди“ – София) и Н. Георгиев (КСО „Валди“ – София). В група М12 – Я. Михайлов (СКО „Студенец“ – Чепеларе); М14 – Д. Динков (СКО „Компас“ – Раднево); М40 – П. Бочуков (СКО „Студенец“ – Чепеларе); М45 – М. Йорданов (СКО „Сърнена гора“ – Ст. Загора), М55 – Ст. Стойчев (СКО „Мазалат“ – Севлиево), М65 – К. Тодоров / (СКО „Компас“ – Раднево); М70 – П. Михалев (СКО „Орлово гнездо 1957“ – Казанлък/; М75 – П. Илчев (СКО „Сърнена гора“ – Ст. Загора).

При жените в група Ж14 победи Ив. Пелова (КСО „Валди“ – София), Ж40 – В. Хаджиева (КСО „Валди“ – София); Ж50 – Ст. Ангелова (СКО „Сърнена гора“ – Ст. Загора); Ж70 – Л. Йорданова (СКО „Сърнена гора“ – Ст. Загора).

От казанлъшките състезатели най-добре се представиха Мая Милкова, Виктор Боренджиков, Г. Йовков, М. Станков и Б. Христов. Доброволци-помагачи бяха М. Александрова, Мая Милкова, Милен Иванов, Н. Станева и Пл. Милков. Лекар бе д-р Т. Атанасова.

Главен технически ръководител и съдия бе Милко Станев.

Изобилната вода и сладкото шановско грозде на Павел Михалев на финала охладиха слънчасалите финиширали точкотърсачи, девет от които тикаха спуканите си от бодили на бабини зъби возила.

Кметът на Шипка Василка Панайотова награди победителите с медали, с изображения на исторически шипченски светини, дарени от фирмата „Нели-сат“ – Казанлък. Участниците отпътуваха, удовлетворени от приятелската атмосфера на проявата.

Христо АНГЕЛОВ

ЧЕТВЪРТИ НАЦИОНАЛЕН СЪБОР

„ЗЛАТНА ЕСЕН В ИЗТОЧЕН БАЛКАН“

Една изключително популярна инициатива на ТД „Чудни скали“ – Айтос събра на 3 и 4 октомври т. г. в Айтос представители на девет туристически дружества от страната. В четвъртия Националния туристически събор „Златна есен в Източен Балкан" се включиха представители на туристическите дружества „Орлови скали“ – Провадия, „Черноморски простори“ – Варна, „Алеко – 1900" – Нова Загора, „Добротица“ – Добрич, „Добруджанец“ – гр. Генерал Тошево, „Вишеград“ – гр. Тополовград, „Узана“ – Габрово, „Мадарски конник“ – Шумен и домакините от „Чудни скали“ – Айтос.

И тази година съборът затвърди авторитета и успехите на айтоското дружество с изключително добрата организация на проявата. С цел да бъдат показани на туристите природните красоти на Айтос и района, проявата бе подготвена с опит и желание от организационен екип в състав Бистра Костова, Тодор Иванов, Татяна Кръстева и Мирослав Тилков.

В село Череша по традиция гостите бяха посрещнати с питки и шарена сол. Походът започна по маршрута: с. Череша – м. Бяла река – комплекс „Тополица“. Акцент на деня бе почистването и маркирането на 12-километровата туристическа пътека от с. Череша до местността Бяла река. Водач бе опитният турист и планинар Тодор Иванов. В чест на доброто сътрудничество с айтоските туристи създадоха и поставиха информационна табела, в която е отбелязано, че на тази дата представители на туристически дружества са маркирали и почистили пътеката.

Първият ден завърши с празнична вечеря в комплекс „Тополица“. Всеки гост получи бурканче с мед, произведен в района на Айтос. Поздравления към туристите отправи кметът на Община Айтос и председател на ТД „Чудни скали“ Васил Едрев. Изненада за гостите бе дефилето с народни носии от различни краища на страната, изработени от Атанаска Маринова, майстор в изработването на народни носии, и от дъщеря ѝ Десислава Маринова, експерт по шевици. За празничното настроение допринесоха и изпълненията на фолклорна формация, поканена от организаторите.

„Цел на инициативата ни е да се популяризират забележителностите на Айтос и региона, а тази уникална туристическа традиция да бъде продължена от млади хора“, сподели Бистра Костова, секретар на ТД „Чудни скали“ – Айтос, и отправи към гостите пожелание: „До нови срещи!“

ЮБИЛЕИ И ГОДИШНИНИ ПРЕЗ 2027 ГОДИНА

- 190 години от рождението на Васил Левски
- 150 години от Руско-турската война и боевете на Шипка (август 1877 г.)
- 130 години от убийството на Алеко Константинов
- 125 години от излизането на първия брой на сп. „Български турист“
- 125 години организиран туризъм във Варна
- 125 години ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора
- 125 години ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък
- 125 години ТД „Трапезица 1902“ – В. Търново
- 125 години ТД „Стратеш“ – Ловеч
- 125 години ТД „Аида“ – Хасково
- 125 години ТД „Чудни скали“ – Айтос
- 125 години ТД „Кабиле“ –Ямбол
- 125 години ТД „Ибър“ – Долна Баня
- 125 години туристическо движение в Перник
- 125 години ТД „Планинец“ – Трявна
- 125 години ТД „Васил Левски“ – Карлово
- 125 години ТД „Мадарски конник“ – Шумен
- 105 години ТД „Приста“ – Русе
- 105 години ТД „Рила“ – град Рила
- 105 години от откриването на първия туристически дом у нас на Царевец от ТД „Трапезица“ – В.Търново
- 105 години от построяването на първата планинска хижа „Скакавица“ от ТД „Рилски езера“ – Дупница
- 110 години ТД „Карлък“ – Смолян
- 100 години ТД „Родни балкани“ – Варна
- 100 години ТД „Средногорец“ – Чирпан
- 95 години от основаването на Балканската туристическа федерация
- 80 години хижа „Грамадлива“
- 75 години Централна алпийска школа „Мальовица“
- 75 години Национален пешеходен поход „Ком – Емине“
- 70 години от възстановяването на БТС като масова, независима, обществена организация
- 70 години ТД „Руен“ – Пловдив
- 65 години от създаването на Съвета на ветераните-туристи към БТС
- 60 години от въвеждането на книжка на движението „Опознай България – 100 НТО“
- 55 години на проявата Празник на туристическата песен (по-късно НПП „Песните на България“)
- 55 години от учредяването на българските федерации по: туризъм, ориентиране, спелеология и алпинизъм към Български туристически съюз.

От редакционния екип на в. „Ехо“ се извиняваме, ако неволно сме пропуснали да посочим нечий юбилей или годишнина. Разчитаме на вас, нашите читатели, да ни изпратите такава информация, която се ангажираме да публикуваме.

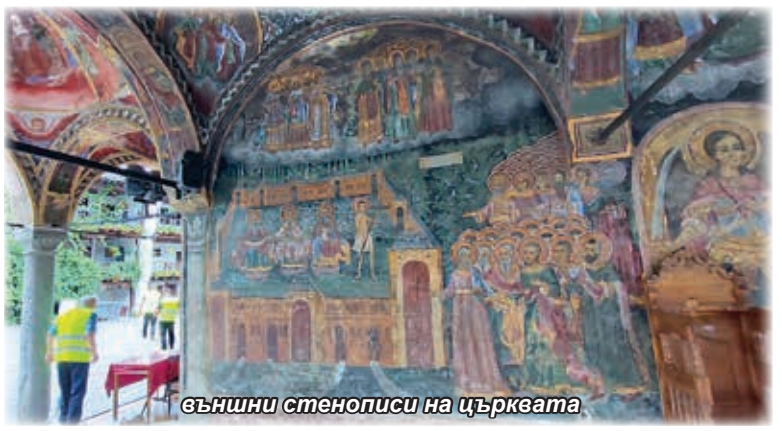

ТРОЯНСКИЯТ МАНАСТИР – КРЕПОСТ НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ И ПРОСВЕЩЕНИЕ

Троянският манастир „Успение Богородично“ е трето по големина духовно средище в България (след Бачковския и Рилския манастир). Още през 1830 г. той е обявен за ставропигиален, т.е. за подчинен пряко на Патриаршията, като запазва статута си и до днес. Разположен е на живописния бряг на река Черни Осъм до с. Орешак, на 160 км от София, на 316 км от Варна, на 134 км от Пловдив и на 10 км от град Троян, откъдето до манастира има удобен автобусен транспорт на всеки час.

Манастирската летопис на Троянската света обител свидетелства, че тя е основана около 1600-та година. Според предание началото е поставено от монаси от Атон, които тръгнали за Влашко със светинята на манастира – чудотворната икона на Богородица Троеручица, която е копие на старата чудотворна икона в Хилендарския манастир (XIV век).

Манастирът е бил център на духовна просвета, килийно училище и революционна дейност, включително на тайни комитети на Васил Левски по време на Османското владичество. Комплексът включва главна църква, жилищни и стопански сгради, както и отдалечените на няколко километра от него два

външни стенописи на църквата

скита – „Св. Никола“ и „Св. Йоан Предтеча“ (в местността „Зеленниковец“).

Главната църква „Успение на Пресвета Богородица“ е построена през 1835 г. от майстор Константин от Пещера и е украсена с фрески от Захарий Зограф (1847 – 1849). Неговите стенописи покриват всички вътрешни стени на храма с ярки багри и множество редки сюжети, включително сцени като „Колелото на живота“ и портрети на дарители и светци. Иконостасът е изработен през 1839 г. в стила на Тревненската школа по дърворезба. В обителта се съхраняват ценни икони, сребърни обковки, потири и други предмети на приложното изкуство.

Манастирът е бил убежище за революционери и хайдути, а по време на Руско-турската война 1877 – 1878 г. монасите помагат на руските войски. Тук е погребан последният български патриарх Максим, който е прекарал послушническите си години в обителта.

Още със създаването на светинята се построява и малка дървена църква „Рождество Пресветая Богородици“. Около 1780 г. тази църква е преустроена в каменна, а при игумена Паисий (1785 – 1817) отново е разширена. През 1835 година се издига нов храм в манастира – църквата „Успение Пресветая Богородици“.

Троянският манастир е бил и огнище на българска просвета и книжнина. Тук през 1765 г. е открито първото монашеско училище, а през 1869 г. то прераства в светско, в което са се учили деца от близките села. През 1871 г. Васил Левски основава в манастира първия в страната монашески революционен комитет.

По време на робството монасите от Троянския манастир винаги поддържали тесни връзки с народа и подкрепяли неговата жажда за духовна и политическа свобода. В манастира намирали убежище народните закрилници – хайдутите, а неколкократно тук е идвал и Апостолът на свободата Васил Левски. При избухването на Априлското въстание тук е разкрит команден пункт на войводите Панайот Волов, Георги Икономов и Тома Хитров. И до днес е запазена в автентичния си вид килията, в която са обсъждани революционните дела. По време на Руско-турската освободителна война отец Макарий трансформира комплекса в лазарет за руски войници.

Днес в манастирската църква се намира гробът на последния български патриарх Максим (1914 – 2012). По изрично негово желание, той е погребан в любимата си Троянската обител – мястото, в което е прекарал послушническите си години.

Освен интересна архитектура и ценни стенописи, в музейната колекция на Троянския манастир има и много интересни и необичайни предмети на приложните изкуства и занаятите (сребърна обковка на евангелие, великолепен потир, изработен в 1773 г. от майстор Генчо, сребърна мощехранителница от 19 в.) ценни книжовни паметници и дори пафти, подарени от Райна Княгиня. В манастира могат да бъдат посетени и стаята на Цар Борис III, както и троянска битова стая, съхранила атмосферата отпреди повече от 140 години.

На 15 август – Успение Богородично, когато е храмовият празник на манастира, в селото се стичат хиляди поклонници от страната и чужбина. По същото време край стените на манастира се провежда и голям занаятчийски панаир с повече от 150 годишна история.

Входът за посетители в манастира е безплатен, като съществува и възможност за отсядане в него.

ЧУДОТВОРНАТА ИКОНА „СВ. БОГОРОДИЦА ТРИРЪКА“ (ТРОЕРУЧИЦА)

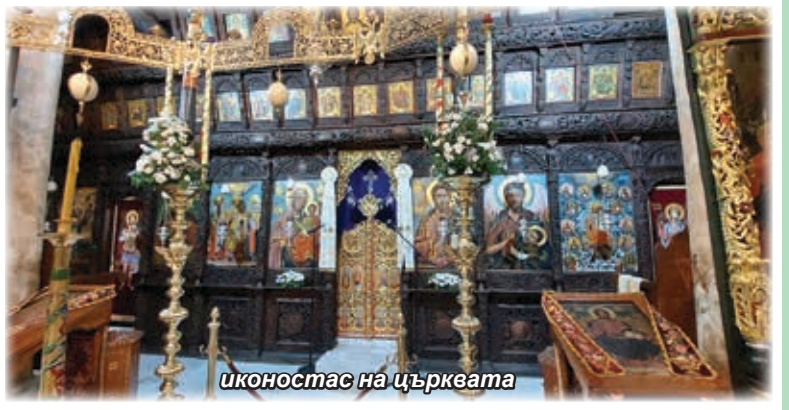
Най-голямото богатство на манастира и причината хиляди поклонници да идват тук целогодишно е чудотворната икона на „Пресвета Богородица Троеручица“. Смята се, че тя има чудотворна сила и помага на вярващите за изцеление от тежки болести и за сбъдване на молитви.

Светинята на Троянската света обител се пази в съборната манастирска църква „Успение Богородично“. По традиция празникът на чудотворната икона се отбелязва тържествено на 12 юли. Както иконата „Св. Богородица Одигитрия“ в Рилския манастир, така и „Св. Богородица Триръка“ Троянска произхожда от Света гора е и най-старата икона тук, за нея са запазени много предания. В анонимния летопис на манастира се съдържат и доста сведения за чудотворната икона.

Легенда разказва, че иконата е донесена от атонски монах, който пътувал за Влашко. Той спрял да пренощува в обителта, но когато на сутринта се опитал да продължи пътя си, конят му отказвал да помръдне. След няколко неуспешни опита, монахът разбрал, че Божията майка желае иконата да остане завинаги в тези земи. С дълбок поклон и умилни сълзи той се простил с иконата и отпътувал сам с Бога в сърцето си.

Троянски отшелник скоро привлякъл още неколцина братя, които построили за чудотворната Богородична икона малка дървена църквица и започнали да служат в нея. Броят на поклонниците и заселниците нараствал, за тях построили килии и странноприемница. Така възникнал Троянският манастир.

Славата на чудотворната икона „Св. Богородица Троеручица“ се разнесла на длъж и шир, защото непрекъснато дарявала изцеление на идващите с вяра при

иконостас на църквата

нея: болни се изцерявали, прокажени се очиствали, неми проговаряли, разслабени прохождали. И не само на верните, а и самите турци не изоставяла, когато се отнасяли с вяра в нея.

Според летописи иконата на Св. Богородица спасила местното население от чумата през 1837 г. Заразата обхванала целия край и цялото население – християни, евреи, турци. Хората бягали от градове и села по лозята, за да се спасят от болестта, но и там умирали.

Жители на Ловеч и Сопот потърсили спасение под покровителството на Божията Майка в Троянската света обител. На нейния празник – Свето Успение Богородично дошли близките стареи и посъветвали игумена да затворят портите и да не пускат за празника гости-поклонници, та болни да не заразят здравите.

– Не мога, чеда, да сторя това, защото и тези наши братя християни от нужда прибягват до манастира – за изповед, за причастие, – как може да ги върнем?! Пък вие се не бойте, имайте вяра в Божията Майка, тя ще ни запази и уварди от чумата!

Някои останали в манастира, но мнозина, между които и монаси, избягали по колибите. Игуменът и останалите братя отслужили бдение и Света литургия, Света Богородица ги опазила от болестта, а избягалите в гората измрели.

– Голямо чудо показа Св. Богородица! – възхищава се летописецът. Останалите в манастира братя посрещали поклонници, между които имало и заразени, слугували им, но никой не погинал. Божията Майка ги запазила. Бежанците от Ловеч и другаде седели, докато престане чумата и се завърнали по домовете си с голяма благодарност към Божията Майка.

Изкусни майстори направили гравюри и щампи на иконата; зографи зографисали новата църква. И те прославили Св. Богородица Милваща. И който дойде в манастира с вяра, получава благодатна помощ от Троянската Света Богородица Троеручица.

С пълно основание може да се каже, че Троянският манастир е едно от важните просветни огнища и един от най-ярките светилници, поддържал и укрепвал народното съзнание и вяра на българина през най-тъмните векове от историята на България.

параклисът Голгота

ОБЕКТИ НА БТС В СРЕДНА СТАРА ПЛАНИНА

ХИЖА „АМБАРИЦА“

Местоположение: североизточно от връх Момина могила в Троянска планина, дял на Средна Стара планина, на 1520 м н. в., GPS: 42.75540ºN 24.77857ºE.
Описание: Четириетажна сграда с капацитет 40 места, разпределени в стаи с по 2, 4, 6 и 10 легла. Сградата е водоснабдена и електрифицирана от собствени източници. Има вътрешни общи санитарни възли и баня. Отоплението е с парно и печки на твърдо гориво. Туристическата столова е с капацитет 60 места и се отоплява с камина. Работи целогодишно. Хижата е пункт от международния маршрут Е-3.
Изходни пунктове: х. „Яворова лъка" – 2 ч.; м. Смесите (с. Черни Осъм) – 3 ч.
Съседни обекти: вр. Амбарица (Левски) – 2:00 ч.; вр. Голям Купен – 2:30 ч.; х. „Добрила" – 3:00 ч.; х. „Васил Левски" – 4:30 ч.; х. „Дерменка" – 5:30 ч., х. „Плевен" – 7:00 ч.
Стопанин: БТС – София
За контакти: 0889797152; 0885876978

ХИЖА „ХАЙДУШКА ПЕСЕН“

Местоположение: Троянска планина, близо до водослива на реките Рогачева и Камачарска, 875 м н. в., GPS: 42.806077ºN 24.526172ºE
Описание: комплекс от сграда и 7 сезонни бунгала с общ капацитет 58 места. Сградата е с капацитет 21 места, разпределени в стаи с по 3-4 легла и 5-8 легла, етажни санитарни възли и бани, локално отопление, туристическа столова в битов стил, кухня, телевизия. Бунгалата са с по 2 легла с външни санитарни възли. Районът е благоустроен, има барбекюта, паркинг.
Изходни пунктове: с. Чифлик, Общ. Троян – 7 км по асфалтово шосе, град Троян – 22 км
Съседни обекти: басейн с минерална вода – в непосредствена близост, х. „Козя стена“ – 3 ч., х. „Ехо“ – 4.30 ч., връхната точка на Рибаришкия проход – 4.30 ч., х. „Васильов“ – 5 ч.
Стопанин: ТД „Балканска звезда“ – с. Чифлик, Общ. Троян; председател – 0884600310; e-mail: b.zvezda2013@gmail.com
За контакти: 0879685877 ; 0884600310.

ХИЖА „КОЗЯ СТЕНА“

Местоположение: Троянска планина, м. Хайдук чешма,1536 м н. в., GPS: 42.785073ºN 24.529065ºE
Описание: сграда с капацитет 100 места в два апартамента и в стаи с по 2 до 8 легла, етажни санитарни възли и бани, собствено ел. захранване, отопление с печки на твърдо гориво, туристическа столова и кухня, бюфет, павилион, зала с аудио и видеотехника. Хижата е пункт от Е-3.
Изходни пунктове: връхната точка на Троянския проход – 2.30 ч., с. Христо Даново, Общ. Карлово (спирка на Подбалканската ж.п. линия) – 5 ч.; с. Розино (спирка на Подбалканската ж.п. линия) – 5 ч., х. „Хайдушка песен“ – 2.30 ч., с. Чифлик, Общ. Троян (през х. „Хайдушка песен“) – 3.30 ч.
Съседни обекти: х. „Ехо“ – 2.20 ч., х. „Васильов“ (през вр. Ушите) – 6 ч., х. „Дерменка“ – 4.40 ч., скален феномен „Гъбата“ – 0.45 ч., вр. Козя стена (1670 м) – 1.30 ч.
Стопанин: ТД „Академик“ – Русе
За контакти: 0882 440 757, 0882 966 369.
e-mail: academic@uni-ruse.bg, www.ru.acad.bg/academic

ХИЖА „ДЕРМЕНКА“

Местоположение: Троянска планина, м. Дерменка, 1530 м н. в., GPS: 42.731548ºN 24.680626ºE
Описание: сграда с капацитет 86 места, има хотелска част и туристическа част, хотелската е със санитарни възли, а туристическата – с един общ санитарен възел, локално отопление, ресторант-бюфет, салон, паркинг.
Изходни пунктове: връхната точка на Троянския проход – 3 ч., жп спирка Кърнаре (спирка на Подбалканската жп линия) – 3.30 ч.; Сопот – 3.35 ч., (с п.в.л. до х. „Незабравка“ – 0.35 ч. и още 3 ч. пеша).
Съседни обекти: з. „Орлово гнездо“ – 1.30 ч., х. „Козя стена“ – 5 ч., х. „Добрила“ – 3 ч., х. „Незабравка“ – 3 ч, х. „Певците“ – 1.30 ч.
Стопанин: ТД „Стратеш“ – Ловеч
5500 – гр. Ловеч, ул. Ген. Скобелев № 1, e-mail: strateshlovech@gmail.com
За контакти: 0885601410, 02/4910006, 0882966457, 0884213030.

ХИЖА „ЕХО“

Местоположение: Златишко-Тетевенска планина до седловината Железни врата, на югозападния склон на вр. Кавладан, 1646 м н .в., GPS: 42.774929ºN 24.481410ºE
Описание: сграда с капацитет 40 места в стаи с 3 до 8 легла и една стая с нарове, със самостоятелни и етажни санитарни възли и бани, мивки в част от стаите, самостоятелно ел. захранване, локално отопление, туристическа столова и кухня, бюфет, дневна зала в битов стил с аудио и видеотехника, полигон за ориентиране. Хижата е пункт от Е-3.
Изходни пунктове: с. Рибарица, Общ. Тетевен (през вр. Кукуй по Ръждаво било или по долината на Черна река през м. Остриките) – 4 ч., х. „Хайдушка песен“ – 3.15 ч., с. Чифлик, Общ. Троян през х. „Хайдушка песен“ – 4.30 ч., Клисура (през Розинската мандра и Ветровития преслап) – 5 ч., с. Розино (на Подбалканската жп линия) – 4.30ч.
Съседни обекти: вр. Юмрука (1819 м) – 0.30 ч.; вр. Кавладан (1710 м) – 0.10 ч.; параклис „Св. Троица" – 0.10 ч.; скален феномен „Гъбата“ – 1.15 ч.; вр. Вежен (2198 м н. в.) – 3.20 ч.; х. „Вежен“ – 3.30 ч.; х. „Козя стена“ – 2.20 ч., х. „Васильов“ (през вр. Ушите) – 5.30 ч.
Стопанин: ТД „Академик“ – Русе
За контакти: 0882 966 369, 0888 986 861; e-mail: academic@uni-ruse.bg, eho@ uniruse.bg, www.ru.acad.bg/academic.

ХИЖА „ВАСИЛЬОВ“

Местоположение: Среден Предбалкан, Васильовска планина, югоизточно от вр. Васильов, 1380 м н. в., GPS: 42.880253ºN 24.480996ºE
Описание: комплекс от сграда и четири сезонни бунгала с общ капацитет 47 места. Сградата е с капацитет 40 места с вътрешни общи санитарни възли и баня, външни санитарни възли, парна инсталация, туристическа столова, телевизия, интернет, детска площадка, паркинг.
Бунгалата са с общ капацитет 10 места: 3 бунгала с по три легла и 1 бунгало с 2 легла, с външни санитарни възли, по заявка се предлагат храна и безалкохолни напитки.
Изходни пунктове: с. Васильово, Общ. Тетевен – 2.30 ч.; с. Рибарица, Общ. Тетевен – 3.30 ч. (12 км по асфалтово шосе до връхната точка на Рибаришкия проход и още 3 км почвен път); Тетевен – 7 ч.; Шипковски минерални бани – 2 ч. (11 км по асфалтово шосе до връхната точка на Рибаришкия проход и още 3 км почвен път); яз. „Сопот“ (през с. Голяма Желязна) – 7 ч.
Съседни обекти: х. „Коман“ – 2 ч., х. „Хайдушка песен“ – 4.30 ч., х. „Ехо“ – 5.50 ч., х. „Козя стена“ – 6 ч.
Стопанин: ТД „Васильов“ – с. Шипково, Общ. Троян, тел.: 0888 72 96 33 – председател, 0877 37 85 31.

ХИЖА „КОМАН“

Местоположение: Среден Предбалкан, Васильовска планина, м. Коман, 714 м н. в., GPS: 42.899559ºN 24.555062ºE
Описание: сграда с капацитет 55 места, самостоятелни и етажни санитарни възли и бани, локално отопление и отопление с печки на твърдо гориво, туристическа столова, ресторант, помощно помещение, достъпна е за леки автомобили, механа с камина, бюфет.
Изходни пунктове: с. Шипково, Общ. Троян – 1 ч.; с. Терзийско, Общ. Троян – 2 ч.; с. Калейца, Общ. Троян – 15 км
Съседни обекти: х. „Васильов“ – 2.30 ч.
Стопанин: БТС – София
За контакти: 0886 97 08 59 ; s.angelova1039@gmail.com
Хижата временно не посреща туристи.

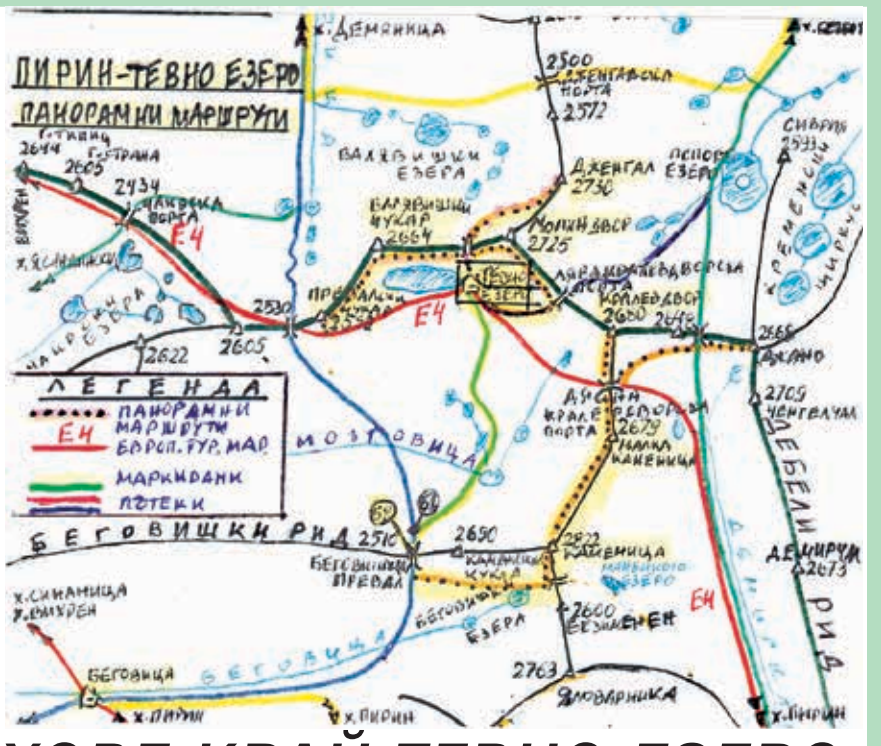
ХИЖА „ЗОРА“

Местоположение: Среден Предбалкан, гр. Априлци – кв. Зора (Зла река), 520 м н. в., GPS: 42.845042ºN 24.904331ºE.
Описание: сграда с капацитет 27 места в стаи с по 2 и 3 легла със самостоятелни санитарни възли и бани, локално отопление, ресторант, бюфет, летен ресторант с навес, паркинг.
Изходен пункт: близката автоспирка на Априлци. Градът е свързан чрез редовни автобусни линии с Троян, Ловеч, Севлиево, Плевен, София и др.
Съседни обекти: Априлци – Храм-паметник „Св. Георги“ в кв. Ново село, Новоселски манастир „Св. Троица“ в кв. Ново село, Архитектурно-етнографски музей, Дом-паметник на Новоселското въстание от 1876 г., х. „Плевен“ – 8 км асфалтиран път в недобро състояние и още 1.15 ч. пеша.
Стопанин: БТС, за контакти: 0882/966 360
Хижата временно не посреща туристи.

ПИРИН

ПАНОРАМНИ МАРШРУТИ ДО ВЪРХОВЕ КРАЙ ТЕВНО ЕЗЕРО

На запалените планинари – любители на емоционални срещи с природата, предлагаме туристически маршрути, които условно ще наречем „панорамни маршрути“. Те не са особено популярни по различни причини: липса на стандартна маркировка, преходи с по-голяма денивелация и надморска височина, по-сложно конфигурация на терена.

По-долу описаните маршрути са ***летни***, трасетата са обозначени тук-там с каменни пирамидки. Терените са предимно каменисти, на места с висока степен на трудност и са по възможностите на туристи с добра физическа подготовка, планинарски опит и чувство за ориентация. Желателно е преходите да се осъществяват при прогноза за ясно време.

Маршрут 1: заслон „Тевно езеро“ – Лява Кралевдворска порта – връх Момин двор – връх Валявишки чукар – връх Превалски чукар – заслон „Тевно езеро“ (2,30 – 2,45 часа)

От заслона се поема по маркираната пътека за х. „Безбог“ до Лява Кралевдворска порта (25 минути). Оттук вляво, в северна посока и вече без маркировка, започва изкачване на южния ръб на връх Момин двор по каменист терен, който в горната си част се превръща в доста стръмен пасаж от големи каменни блокове **(30 – 35 минути) – общо 1 час от Тевно езеро.** От Момин двор (2725 м н. в.) се разкриват панорами към върховете от страничното Каменишко било, много върхове от главното било, както и към циркусите Белемето с Тевно езеро и Самодивски циркус.

заслон Тевно езеро

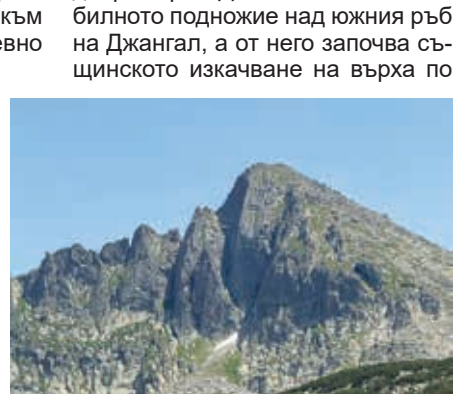
Слизането е по западния ръб на върха, който е предимно тревисто-каменист и е с умерен наклон. Достига се билното понижение между върховете Момин двор и Валявишки чукар (1,35 часа). През него преминава маркираната с нестандартна маркировка пътека от заслон Тевно езеро за връх Джангал. Следващите върхове, разположени по главното било в западна посока, са Валявишки чукар и Превалски чукар. Те са лесни за преодоляване, с умерен наклон, тревисто-каменист терен и **траверсът им се осъществява за около 35 минути (общо 2,10 часа).** И от двата върха се откриват изключителни панорамни гледки към много пирински върхове, както и към циркусите Белемето, Валявишки и Превалски. На връхната кота на Превалски чукар е монтиран маркировъчен стълб на зимната маркировка, която продължава до Тевно езеро и дава допълнителна сигурност за ориентиране на туристите. Независимо от нея, от Превалски чукар може безпроблемно да се слезе право на юг, до пътеката с лентовата маркировка на международния маршрут Е4 и за броени минути в източна посока се достига заслон „Тевно езеро“.

Маршрут 2: заслон „Тевно езеро“ – връх Джангал (1,30 часа)

Маркировката по маршрута е предимно от каменни пирамидки, дублирани тук-там с нестандартна червена маркировка. Теренът е изцяло каменист.

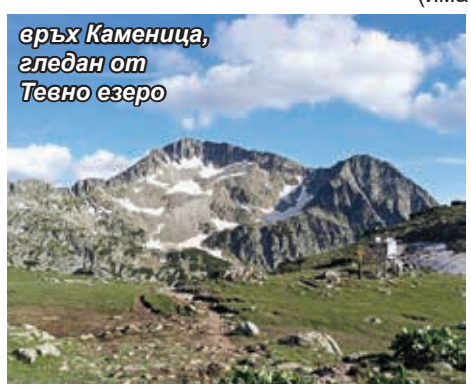
Тръгва се в северозападна посока по тревисто-каменист терен с умерен наклон в посока към понижението на главното било между върховете Момин двор на изток и Валявишки чукар на запад. От понижението започва слизане на север – североизток, високо над Валявишкия циркус.

Пътеката следи подножието на внушителната северозападна стена на връх Момин двор, а след него и подножието на зъбера между ръбовете на връх Момин двор и връх Джангал. Изкачва се билното подножие над южния ръб на Джангал, а от него започва същинското изкачване на върха по неговия южен ръб. Той е стръмен, но лесен за изкачване и по ясно очертана пътека, която безпроблемно заобикаля отделни скални участъци, се стъпва на **Джангал (Дженгал – 2730 м) – дотук общо 1.30 часа.** От него се открива невероятна панорама към най-личните пирински върхове. Джангал е сред малкото върхове, от които се виждат три циркуса – Валявишкият, Поповоезерният и Самодивският (Кралевдворският). Връщането става по обратния път.

връх Джангал

Маршрут 3: заслон „Тевно езеро“ – Дясна Кралевдворска порта – връх Малка Каменица – връх Каменица – заслон „Тевно езеро“ (4,40 часа)

От заслона, по червената маркировка за х. „Пирин“ (Е4), за 30 минути се стига до Дясна Кралевдворска порта. Извън този маршрут любителите на красиви гледки могат да го удължат, като изкачат от портата в северна посока връх Кралев двор (2680 м н. в.) – по каменист, но лек за преодоляване терен се стига до връхната му точка. Усилията и допълнителното време са напълно оправдани заради уникалните гледки във всички посоки.

връх Каменица, гледан от Тевно езеро

От Дясна Кралевдворска порта, като се следва набелязания маршрут, рязко се сменя посоката вдясно, вече без маркировка, на югозапад по страничното Каменишко било. Пътят минава през тревисто-каменистия терен на североизточния ръб на връх Малка Каменица, по умерен наклон в началото и е очертан тук-там с каменни пирамидки. След 20 минути се достига каменист участък, което налага да се завие наляво (югоизток). Пътеката става доста стръмна, но е ясно очертана и скоро се стига до котата на връх **Малка Каменица (2679 м) – 1 час и 10 минути от з. „Тевно езеро“.** От него се разкриват величествени панорами, но най-впечатляваща е гледката към връх Каменица и северния му ръб.

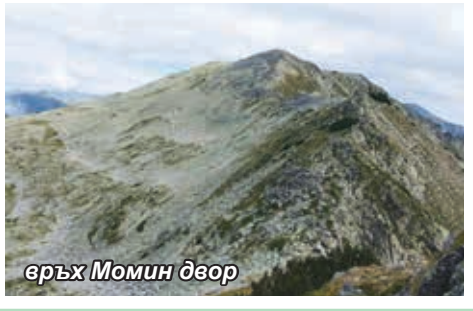
От връх Малка Каменица изкачването на връх Каменица е по възможностите само на много добре подготвени физически туристи със сериозен планинарски опит. От връх Малка Каменица към връх Каменица следва леко спускане в южна посока до малка седловина между двата върха. Тук се издигат няколко внушителни скални прегради, които трябва да се траверсират от източната им страна. Стига се до подножието на билото под връх Каменица. Оттук изкачването му е невъзможно без катерачна техника, затова каменни пирамидки, плод на самодейната туристическа маркировка, насочват да се направи траверс от източната страна. Достига се ясно очертано легло на стопила се пряспа. След преминаване през горната му част се достига подножието на стръмно издигащото се било към върха. Започва **много внимателно** изкачване (има опасност от каменопади) през тревисти и каменни пасажи до билната част, а от нея се продължава напред и нагоре до **връхната кота на Каменица (2822 м н. в. – шести по височина пирински връх) – 1,10 часа от връх Малка Каменица и обща 2,20 часа от заслон „Тевно езеро“.** Панорамите от връх Каменица конкурират тези на най-обзорните пирински върхове – остри ръбове и върхове, заоблени била, езера и циркуси във всички посоки – близки и далечни.

връх Кралев двор

Връщането до заслон „Тевно езеро“ по обратния път отнема **още 2,20 часа (общо 4,40 часа)**, а ако се изкачи и връх Кралев двор целият преход се удължава с **още 40 минути (общо 5,20 часа).**

Вариант за връщане – той е значително по-лесен като конфигурация на терена и като денивелация и е по възможностите на всеки турист, а разстоянието до заслон „Тевно езеро“ се изминава за същото време като предходния маршрут.

От Каменица започва спускане на юг по широкия каменист гръб на върха – участък от страничното Каменишко било. Теренът е зает от каменни блокажи, слизането е без особени усилия, но **стъпките трябва да се подбират внимателно.** Посоката на движение се улеснява от положените тук-там пирамидки. Визуално се следи най-ниската точка на билото – малка седловина между връх Каменица и Безименния връх (2600 м н. в.). До нея се слиза за около 30 минути, теренът вече е тревисто-каменист, а наклонът намалява. От седловината се променя посоката – тръгва се на запад по каменист и тревно-каменист терен. Пътеката, очертана от каменни пирамидки, минава покрай едно от двете Беговишки езера и стига в непосредствена близост до **маркировъчен стълб № 58.** Той е положен на пътеката от х. „Демяница“ за х. „Беговица“/“Каменица“, маркирана със синя лентова и със стълбова маркировка – **общо 1 час от връх Каменица.** Продължава на север в посока х. „Демяница“ и след 10 минути се достига **маркировъчен стълб № 61 – 1,10 часа.** Тук се напуска синята лентова маркировка и се тръгва вдясно (североизток), по зелената лентова маркировка за заслон „Тевно езеро“. Маршрутът траверсира западните склонове на връх Каменишка кукла през тревни пасажи, редуващи се със скални участъци и слиза до заравненост под голям циркусен праг. Започва незначително изкачване – пътеката лъкатуши между скални групи и през поляни, заобикаля няколко малки езера и след **около 1 час от отклонението достига заслон „Тевно езеро“ (общо 2,10 часа от връх Каменица).**

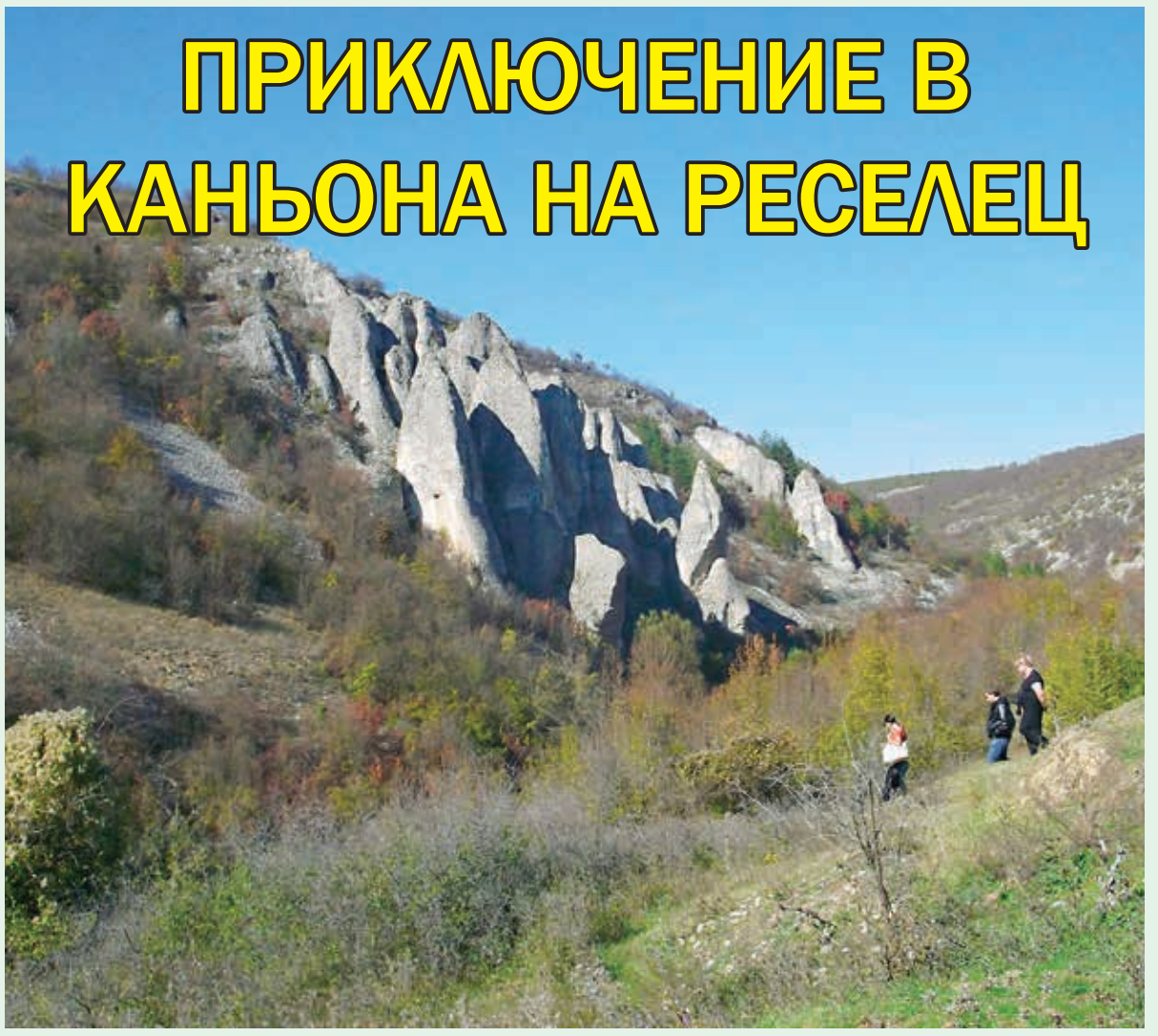

връх Момин двор

Този преход може да се осъществи и в обратна посока – за изкачване на връх Каменица. В този случай той е по възможностите на обикновения турист.

Тевно езеро е най-подходящият изходен пункт и за още един близък връх – Джано, въпреки че той не е в околностите на заслона. От него се разкрива уникална панорама във всички посоки, както и прекрасен изглед към един от най-пленителните пирински циркуси – Кременския.

▶▶ 7

ПРИКЛЮЧЕНИЕ В КАНЬОНА НА РЕСЕЛЕЦ

Маршрут: село Реселец – тектонски грабен „Калето“ – тракийска крепост Калето – бивша хижа „Момина сълза“ – изоставения санаториум – Реселешки кукли – язовир „Реселец“ – *пешеходен преход 4 часа*

Този невероятно разтоварващ маршрут ще ви донесе усещане за истинско приключение по много причини. Първата е изключителният във всяко отношение **каньон Реселец,** втората е уникалният природен феномен **тектонски грабен Калето**, третата са останките от праисторическа тракийска крепост и разкошни тракийски скални пещерни изсичания по високия ляв бряг на река Ръчене, а накрая са чудесните **скални феномени Реселешки кукли (чукли).**

За да осъществите това приключение ви трябва собствен превоз – кола или автобус. Село Реселец се намира на около 6 км северозападно от град Червен бряг и на 83 км от София. От центъра на селото се отправяте срещу течението на местната река, която носи звучното име Ръчене. После следвате указателните табели за тектонски грабен Калето и Реселешките кукли. След около 10 минути с автомобил се достига красиво малко езеро, около което има паркинг и чешма с хубава изворна вода. Тук може да паркирате. Като цяло маршрутът е много добре обмислен, маркиран и почти кръгообразен, познат като екопътека „Тектонски грабен Калето“. Самият маршрут е добре описан в социалните мрежи.

Преди да тръгнем на път, нека първо да се запознаем с историята и геологията на мястото. В науката геология под името грабен се разбира дълбока и много тясна клисура от варовикови скали, образувани при потъване на земната кора между два тектонични разлома. Това се е случило по време на т. нар. мезозойска ера, около 68 – 72 милиона години назад във времето. Природното чудо Тектонски грабен Калето е заобиколено от дълбок каньон, образуван в долното течение на р. Ръчене. Мястото е обявено за защитена природна забележителност през 1961 г.

След чешмата по моста се преминава реката и от там вдясно по стъпала започва приятна и лесна за изкачване пътека. Тя е дълга около 750 м и още толкова в обратна посока, което я прави достъпна и може да се посещава целогодишно.

За да затворим цялата кръгова обиколка на маршрута е необходимо след завръщането до чешмата да направим малка почивка, после да продължим наляво по асфалтовия път. След няколко минути ще стигнем до руините на бившата хижа „Момина сълза“, една от красивите туристически хижи от близкото минало. Малко след нея се стига до края на пътя, който пресича добре оформен и запазен античен римски път. Продължава се вдясно по дървени стълби до горната площадка на **тракийската крепост Калето**. Стълбите са 235 на брой и се изкачват за около 10 – 12 минути. Стига се до малка скална площадка, оградена с парапет, има беседка за отдих и пейки. От тук се открива красива панорама в посока северозапад – югозапад. Това съвпада с високия ляв бряг от долното течение на река Ръчене. Тракийската крепост Калето има богата история. Използвана е от дълбока древност, после като антична и късноантична твърдина по време на римското господство. Достатъчно е да погледнем отсреща, във високия ляв бряг на р. Ръчене – всеки, който има представа и познания за скални светилища, може да оцени по достойнство богатството на тракийската скална култура. Пред погледа са десетки скални пещерни цепки, огрени от слънцето. Не дотам компетентни хора са си позволили да назоват „Гъдулката“ единствената пещера-утроба в съвкупността от пещерни цепки и скитове. Но какво общо има между гъдулка и пещера-утроба? Според мен тук става дума за таен тракийски култов ритуал, наречен „Хиерогамия“.

Ако искате да се насладите на красотата на скалните феномени в клисурата на р. Ръчене е необходимо да продължите на югозапад, по добре оформен и маркиран макадамов път. Той продължава и завършва на язовир „Реселец“, защото нагоре, срещу течението на реката, започват огромни каменни блокажи. Пътят е лек и приятен. Първоначално се заобикалят изоставените сгради от бившия санаториум на ЦК на БКП, където са почивали бивши партийни величия. После пътят напредва през дъхави поляни, където цъфтят лечебни билки от май до септември. Отдясно на пътя, високо по левия бряг на реката, се виждат очертанията на тракийското скално богатство. Пак от същата страна на пътя има беседки и пейки за отдих. Преди достигането на язовира, вдясно се издигат феноменалните природни творения **Реселешки кукли (чукли).** На още 400 м след тях се виждат сините води на язовир „Реселец“, крайната точка на нашето пътешествие. Вода за пиене може да намерите, ако се изкачите малко над язовира, където има няколко вили за отдих. Завръщането до паркинга, където ви чака превозното средство, става по обратния път.

Ако искате да удължите престоя си на това богоизбрано място, може да се върнете с автомобила си до село Реселец. От там по улица „Иван Христов“ продължавате към следващото село Бресте. След около 5 – 6 минути се стига до отбивката за Реселешкия водопад „Скока“, който се намира вляво на шосето. Там може да оставите колата и по тясна пътечка да се спуснете надолу към водопада. Този водопад „работи“ най-добре през пролетните месеци, а през лятото почти пресъхва.

Имате още две предложения. Едното е да продължите нагоре към село Бресте, като малко преди селото може да се насладите на **скалните феномени Куклите на с. Бресте и керамичната местна атракция „Делвата“** – каменни творения на местни самоуки майстори, по подобие на каменните къщи от ерата на динозаврите край с. Карлуково. Зад тях е най-красивата пещера (според някои астрономическа обсерватория) в акваторията на Искъра, наречена „Провъртеника“, както и туристическата каменна атракция „Златен парк“ край Луковит (за още 30 – 40 минути). Другият вариант е да се изкачите по тясна пътека над водопад „Скока“ до горния праг по левия бряг на р. Ръчене и да продължите срещу течението ѝ, за да видите отблизо пещери, скални врязвания, ниши и скални скитове, дело на майката природа, а после дооформени и увековечени от ръцете на древни тракийски каменоделци (още 2,30 ч.).

Съществува и друг подобен маршрут в горното течение на р. Ръчене, но започва от с. Каменно поле, при изворната област на реката. За него ще може да прочетете в някой следващ брой на в. „Ехо“. До нови срещи!

инж. Петър МУТАФОВ

връх Джано

ПИРИН – *ПАНОРАМНИ МАРШРУТИ ДО ВЪРХОВЕ ОКОЛО ТЕВНО ЕЗЕРО*

▶▶ 6

<u>Маршрут 4:</u> заслон „Тевно езеро“ – Дясна Кралевдворска порта – Демиркапийска порта – връх Джано (2 часа)

От заслона се тръгва по маршрут Е4 през **Дясна Кралевдворска порта (30-40 минути)**, следва се маркировката за х. „Пирин“ и след стръмно спускане по каменист улей в югоизточна посока се стига до **тревиста заравненост над Митрово езеро (30 минути) – общо 1-1,10 часа.** Тук се изоставя маркировката и се тръгва вляво, на североизток, по тревисто-каменист терен (тук-там има каменни пирамидки) с умерен наклон. Траверсира се склона на главното било (под Демиркапийските чалове) и се достига маркираната пътека от х. „Безбог“ за х. „Пирин“. По нея, в северна посока, за броени минути се стъпва на **Демиркапийска порта 1общо 1,30 часа).** От портата, без стандартна маркировка, в източна посока започва стръмно изкачване по каменистото, осеяно със скални блокажи главно било. **Движението трябва да е внимателно,** предвид отворените на места пространства между хаотично натрупаните каменни блокове с различна големина. **Преходът от портата до върха е около 30-35 минути, а общото време от Тевно езеро е около 2 – 2,10 часа.**

Връх Джано (2668 м н. в.) е красив и грандиозен, като наподобява четиристенна пирамида. От него се разкрива изключителна панорама на 360-градуса с много била и върхове – освен тези в гореописаните панорамни маршрути има и други по-близки и по-отдалечени върхове. От Джано се виждат и няколко циркуси: Поповоезерният, Каменишкият и Демиркапийският. Най-впечатляващ обаче е изгледът към циркуса на петте изумрудено сини, амфитеатрално разположени Кременски езера – най-красивият пиринский циркус. Най-голямо е Долното Кременско езеро – второ по площ и воден обем и трето по дълбочина (27 м) в Пирин. Друго голямо езеро е Горното Кременско езеро, а останалите три езера са по-малки. Кременската езерна група се оттича с къс поток, който като десен приток се влива в река Ретиже.

Връщането до заслон „Тевно езеро“ става по обратния път. Маршрутът може да бъде продължен от Демиркапийска порта по зелената маркировка до х. „Безбог“ на север (2,30 часа) и на юг до х. „Пирин“ (2 часа).

Йордан ЙОРДАНОВ

УКРЕПВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ТУРИЗМА...

▶▶ 1

Полската организация за туризъм PTTK представи своята информационна система за пътеки, а партньорът на ERA *Mapy.com* демонстрира как дигиталното картографиране, местните познания и надеждната информация могат да помогнат за по-безопасен и по-отговорен туризъм. Национален парк „Хоге Кемпен“ в Белгия сподели иновативни подходи за наблюдение на туристическата активност чрез използване на изкуствен интелект и други технологии.

Друга важна инициатива беше **Европейски WanderMonitor**, който се разработва в сътрудничество с Университета по приложни науки Остфалия и Deutscher Wanderverband. Европейската тестова фаза е планирана за 2027 г. с цел подобряване на знанията за мотивацията, поведението и нуждите на туристите и представяне на по-силни аргументи за развитието на пътеките и европейската политика.

Ангажираността на младежите беше друга централна тема. Чрез надграждане върху проекта **Erasmus+ PATH** участниците проучиха как да включват по-активно млади хора в проектиране на туристически преживявания, развиване на младежки посланици и принос към бъдещето на организациите за туризъм.

Трансграничният поход и **пътеката Stoneman Miriquidi** в Германия и Чехия предостави пример за това как съществуващите пътеки могат да предложат нови преживявания чрез лични предизвикателства, дигитални инструменти и международно сътрудничество.

Ненад Лечич от Планинарско дружество „Тара“ представи проект „ОТЛИЧАВАЩ СЕ – Европейски градове на открито“ по програма „Еразъм+ Спорт“, фокусиран върху създаването на достъпна, висококачествена и устойчива среда за спорт на открито. Участниците бяха запознати с **Бърза проверка -** опростен инструмент за оценка с 19 въпроса, колекция от европейски добри практики и Европейската мрежа на градовете на открито. Инициативата демонстрира как общините, организациите и местните общности могат да работят заедно за насърчаване на физическата активност, здравето, благосъстоянието и по-добрия достъп до природата. Темите за развитието на пешеходния туризъм и планинските спортове, европейското застъпничество и стратегическите партньорства също бяха включени в програмата.

57-ТО ОБЩО СЪБРАНИЕ НА ERA

На 17 октомври делегатите се събраха за официалното Общо събрание на Европейската федерация по туризъм. На срещата бяха разгледани годишните дейности на ERA, финансите, членството, стратегията, бъдещите бюджети, европейското сътрудничество и оценката на EURORANDO 2026.

Важна тема беше и Харта на EUMA–ERA за пешеходни и планински пътеки в Европа - една споделена визия за опазване, развитие и устойчиво управление на туристическите пътеки в Европа. Хартата отразява значението на отговорния достъп до природата, опазването на околната среда, качеството на пътеките, участието на доброволци и сътрудничеството между организациите и публичните власти. Общото събрание предостави на участниците възможност да обмислят бъдещата стратегическа насока на ERA и ролята ѝ като признат европейски партньор за пешеходни и планински туризъм.

EURORANDO 2026 – ЧЕСТВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ПРИЯТЕЛСТВО ЧРЕЗ ТУРИЗЪМ

Друга важна тема беше оценката на ЕВРОРАНДО 2026, което се проведе от 20 до 27 септември в Ерцгебирге/Крушне хори – Рудните планини по германско-чешката граница. Тази голяма европейска среща, събрала около 1500 участници от 17 страни, чества европейското приятелство, културното многообразие и радостта от съвместните преходи. Събитието предложи богата програма от организирани походи, културни преживявания и трансгранични дейности, като демонстрира как туризмът свързва хората и общностите.

Вторият кръг от сесиите за ноу-хау бе фокусиран върху бъдещо сътрудничество и проекти. Участниците обсъдиха текущи европейски инициативи и възможности за разработване на нови дейности съвместно с организациите-членки. Особено внимание бе обърнато на все по-конкурентната среда за финансиране по програма „Еразъм+“. Сред представените идеи за проекти бяха изследване на икономическата и по-общата стойност на туристическите пътеки, подобрена достъпност и приобщаване, европейският WanderMonitor и инициативата „E4 за разказване на истории за наследството в Гърция“.

Чрез интерактивни групови дискусии организациите-членки бяха насърчени да идентифицират потребностите си, да проучат потенциални партньорства и да обмислят какъв експертен опит и ресурси биха могли да предложат.

ДА ПРЕЖИВЕЕМ СЪРБИЯ ЗАЕДНО

Благодарение на сръбските домакини участниците се докоснаха до красивите пейзажи, културата и гостоприемството на Западна Сърбия. Организираната екскурзия включваше посещение на Дрвенград, историческата жп линия Мокра гора и разходка по част от Европейския път за дълги разстояния Е7. Делегатите разгледаха Национален парк „Тара“, като се разходиха през гори до Банска Стена с впечатляваща гледка към долината на Дрина. Екскурзията даде възможности за неформални разговори, нови приятелства и по-силни връзки между европейските туристически организации.

Поглед към 58-мата конференция на ERA в Албания. От ERA обявяваха, че 58-мата конференция на ERA ще се проведе в Елбасан, Албания, от 30 септември до 3 октомври 2027-ма година.

СТОТИ ИНИ

▶▶ 1

400 ДЕЦА И МЛАДЕЖИ ИЗКАЧИХА ЧЕРНИ ВРЪХ

На импровизираната сцена пред заслон „Черни връх“ бе поставено специално табло, където младите хора имаха възможност да оставят кратко послание на бележки с надпис „Искам България през 2030 г. да бъде…“, свързано с тяхната визия и пожелания за бъдещето на България. СКО СиВен – НСА „Васил Левски“ и СКО Кракра“ – Перник бяха изградили лабиринт на поляната на Черни връх, където всички желаещи, с помощта на инструктори и карта, получиха начални познания по спортно ориентиране.

Някои от учениците бяха на Витоша за първи път, други вече имаха опита и самочувствието на планинари. Мнозина подкрепиха твърдението „Благодарим на БТС и на Столична община за прекрасно организирания поход“. После поеха по обратния път към хижа „Алеко“ освежени и ободрени с приятни емоции, нови впечатления, приятелства и незабравими спомени. На сбогуване много от тях възкликнаха „Догодина пак ще сме тук!”

ПЛОВДИВ… МАРШРУТ

За втора поредна година в и… тивата „България на върха“ на … включиха гимназистите от клуба… ризъм „Алеко“ при СУ „Никола … ров“ – Пловдив с ръководител Ел… Янчева, старши учител по мате… и икономика и инструктор по ту… Учениците са членове на млад… секция на ТД „Еделвайс“ - Плов… участваха в кръгов маршрут окол… Белащица, богато на историчес… турни и природни забележите… Най-напред поднесоха цветя на … ника на Пенчо Славейков, сле… посетиха паметника на загинал… свободата на България герои от … армия, както и паметната плоча … ландските воини.

Походът продължи в парк „Чин… където има няколко стари дебел… ри и османска стражева кула. Т… пата се разхлади на каменната … в чието изграждане е участвал и … на един от учениците. В слънче… ме, с песни и закачки средношк… се отправиха към манастир „Св… комъченик Георги Победоносец“… изграден през 1020 г. и е действ…

ИЗКАЧВАНЕ НА ВРЪХ ИСПО…

На 10 октомври т. г. ученици о… „Пенчо Семов“ – Габрово се вкл… в инициативата на БТС **„Българ… върха“,** с подкрепата на ТД „Узана… брово, представлявано от председ… Атанас Сидеров. Целта на похода… качване на връх Исполин, висок 15… на съседния връх Малък Исполин.

Денят ни посрещна с прекрасно… но време, а природата ни подари … Пред нас се откриха връх Свети … кубета на град Шипка, язовир „Коп… зите. Величественият масив на Ма… красивата планинска панорама. С… Витата стена и още много природн…

За повечето ученици това бе п… гато човек стъпи за първи път на т… Може би затова всеки потърси и на… във формата на сърце. Някои го вз… виха на върха като знак, че ще се… само изкачване, тя е и приятелство… да продължиш напред. **А когато ос… ха, винаги имаш причина да се в…**

Таня МОЛЛОВА

НАД 46000 ГЛАСА ОПРЕДЕЛИХА ПОБЕДИТЕЛИТЕ В „ХИЖА НА ГОДИНАТА 2026”

▶▶ 1

Ето и отличените победители в деветте конкурсни категории за 2026 г.:

- **Хижар за пример** (SiteGround) – Гергана Кючукова, хижарка на заслон „Спано поле”
- **Хижа/заслон с най-природосъобразни практики** (Photomate) – хижа „Септември“ – Витоша. II място: х. „Ехо“ • III място: х. „Вихрен“.
- **Хижа/заслон с най-добра кухня** – х. „Вихрен“; II място: х. „Бузлуджа“ (малка) • III място: заслон „Спано поле”.
- **Най-чиста и спретната хижа/заслон** (Karcher) - х. „Балканити“; II място: хижа „Фенера“ • III място: х. „Партизанска песен“.
- **Най-добър заслон (нестопанисван на място),** (Devin Минерална) – победител е заслон „Кончето“; • II място: заслон „Страшно езеро“ • III място: заслон „Велийца“
- **Най-добра хижа, обслужвана с лек автомобил** (Subaru). Победител е х. „Партизанска песен“, II място: хижа „Малка юрта“ • III място: х. „Малка Бузлуджа –малка“
- **Най-добра хижа/заслон, обслужвана с високопроходим автомобил/лифт.** Победител: хижа „Македония“; II място: заслон „Спано поле“ • III място: х. „Мальовица“.
- **Най-добра хижа/заслон, обслужван без помощта на МПС** (Devold)
- Победител: х. „Белмекен“; • II място: хижа „Иван Вазов“ • III място: х. „Ехо“.
- **Рестарт на хижа/заслон** (Оргахим) – победител: х. „Синаница“, • II място: х. „Христо Смирненски“; • III място: х. „Вихрен“.
- **Победители в четирите грантови програми:**
- **„Добре дошъл в планината със SiteGround“** бе програмата, която цели да създаде по-добри условия за посрещане на деца и организиране на детски лагери в планината. Отличените хижи са „Бонсови поляни“, „Беласица“ и „Христо Смирненски“. Те ще получат специално разработени пособия за работа с деца и подкрепа за организирането на демонстрационни лагери, които ще бъдат представени и във видеоформат.
- **Подновяване на маркировки и облагородяване на зоната около хижата с БТС** - победител е х. „Чумерна“, следвана от хижа „Рибни езера“ и хижа „Тъжа“.
- **„Енергиен запас за хижите“** с Photomate **–** победител: хижа „Синаница“, следвана от хижа „Ехо“ и хижа „Белмекен“.
- **„Светли дни за хижите“** с Електросвят - първото място заема хижа „Ехо“, на второ е хижа „Скакавица“, а на трето – хижа „Рай“.

Пълното класиране във всички категории е публикувано на сайта на кампанията huts.360mag.bg

За трета поредна година в рамките на награждаването се реализира и инициативата **„Донеси и подкрепи хижа“,** чрез която хижарите могат да се сдобият с необходими вещи и пособия. От създаването си през 2023 г. „Хижа на годината“ е подкрепила под различна форма над 60 хижи и заслони в България.

ЦИ МЛАДЕЖИ ОТ СТРАНАТА УЧАСТВАХА В ЦИАТИВАТА „БЪЛГАРИЯ НА ВЪРХА“

СКИ ГИМНАЗИСТИ ПО Т ОКОЛО БЕЛАЩИЦА

иниция- БТС се а по ту- Вапца- леонора ематика уризъм. дежката див. Те ло село ки, кул- лности. паметт- ед това лите за руската на фин-

арите“, и чина- Там гру- чешма, дядото во вре- колците . вели- . Той е ващ де-

вически православен манастир. Под откритията му притвор има аязмо, което се смята за чудотворно и съществува от основаването на манастира. На двора се намира каменна чешма, построена през 1831 година. Обявен е за паметник на културата.

Следващата спирка на младите туристи бе хилядолетният чинар. Това е най-дебелото дърво в България с възраст над 1100 години и обиколка на ствола около 14 метра. През почивката учениците се запознаха и с част от биографията на поета Пенчо Славейков. През лятото на 1895 г. той пристига в Белащица, тъй като тук климатът действа ободрително на здравето. Сред тишината и селската самота той вдъхновено пише своите стихове. Поетът отсяда под дебелата сянка на стария чинар и се любува на чудната гледка към равното Тракийско поле в маранята на летния ден. Тук творецът създава поемата „Неразделни“ и част от забележителната творба „Кървава песен”.

Походът продължи с поклонение пред паметника на загиналите във войните от с. Белащица. После учениците се отправиха към язовира в местност „Захридево“. Последната спирка на гимназистите бе параклисът „Св. Неделя“, един от най-старите православни параклиси в селото.

Разходката завърши отново пред паметника на Пенчо Славейков в центъра на Белащица. Всички се прибраха доволни, обогатени с нови знания за природата и света и заредени с много положителни емоции.

Елеонора ЯНЧЕВА

ДОКОСВАНЕ ДО КРАСОТАТА НА РОДОПИТЕ

На 9 октомври т.г. деца и младежи от цяла България участваха в инициативата на БТС „България на върха". 35 ученици от Професионалната гимназия по селско и горско стопанство в град Кърджали също взеха участие в инициативата, като изкачиха връх Моняк. Походът стартира в 10:00 часа и завърши в 13:00. За този ден бяха осигурени пакети със суха храна и вода от председателя на ТД „БТС Перперикон-2025" доц. д-р Фахри Идриз, за което му благодарим от сърце. В края на похода децата бяха щастливи, а аз бях още по- щастлива заради това, че успяхме да им покажем красотите на нашите прекрасни Източни Родопи!

Айля ЮСУФОВА – изпълнителен секретар на ТД „БТС Перперикон-2025" - Кърджали

ВАРНЕНСКИ УЧЕНИЦИ ПОСЕТИХА ЗАЩИТЕНИ ОБЕКТИ

По повод инициативата ,,България на върха", която се проведе на 9-ти октомври т.г. като част от Европейската седмица на спорта под мотото ,,Бъдете активни за по-чисти планини", 150 ученици от ОУ,, Христо Ботев" се включиха в поход, организиран от ТД ,,Хан Аспарух" - Варна. Деца и членове на дружеството се отправиха до защитена територия, в която имаха възможността да видят изключително рядък вид растение, вписано в Червената книга на България - персийска поветица. Дружеството осигури чували и ръкавици за почистване на мястото. Преходът продължи до най-старото дърво във Варна - хилядолетният западен чинар в кв. Аспарухово, който е на повече от 1050 години, с обиколка на ствола 9 метра и височина 18 метра. Събитието спомогна за укрепване на физическото здраве на учениците чрез активно движение и за развитието на екологично съзнание и отговорност.

КАУЗАТА ЗА ЖИВОТ В ПЛАНИНАТА ПРОДЪЛЖАВА

Повече от щастие за нас бе да видим как каузата за живот в планината се продължава от местната общност чрез активността на ОУ “Васил Левски” - Златоград, което се включи в инициативата на Българския туристически съюз „България на върха“ в партньорство с Zlatograd Bike n’Run. Сто ученика от основното ни училище се опитаха да докажат своите възможности в планинско колоездене. Ние, от Zlatograd Bike n’Run, сме щастливи, че ни бе гласувано доверие да организираме спортния празник и да измерим времената на малките състезатели чрез нашето приложение.

Поздравления за учителите, родителите и децата, които преживяха тази незабравима спортна емоция! Радваме се, че нашата инициатива за специално отношение към децата състезатели се възприема от все повече организатори на други състезания, които вече осигуряват стартови пакети, номера и времеизмерване за малките състезатели.

ЛИН

от ПГТ лючиха **рия на** а“ – Га- дателя бе из- 23 м, и

о есен- незабравими гледки във всички посоки. Никола, Бузлуджа, Бедеците, Златните ринка“, град Казанлък и долината на розалат и връх Вълчата глава допълваха От другата страна се виждаха Габрово, ни красоти на нашия край.

ърво изкачване на връх Исполин. А кокакова място, споменът остава завинаги! амери своето малко съкровище – камъче еха със себе си за спомен, други го оставърнат отново. Защото планината не е о, споделени емоции, красота и желание

ставиш частица от сърцето си на върърнеш!

А – секретар на ТД „Узана“ – Габрово

ЕДИН ДЕН СРЕД ПРИРОДАТА

В рамките на инициативата „България на върха“ на 10 октомври т.г. Туристическо и природозащитно дружество „Орлови скали“ – Провадия организира туристически поход с участието на ученици и възрастни. Той започна от град Провадия към с. Добрина, премина през парка в селото, край вкопаната църква „Св. Теодор“ и оброчен кръст край селището. После продължи към най-високата точка по маршрута - могилата Чал-тепе (335 м н. в.). В м. Папаз чешма туристите направиха кратка почивка за обяд. Последва преход към скален манастир „Шашкъните“ и тракийско светилище. Походът приключи на крепост „Овеч“, като за деня бяха изминати около 15 км. Един прекрасен ден, изпълнен с впечатления от красивата българска природа!

„България на върха“ – Сливен

С БЛАГОДАРНОСТ ОТ СЪРЦЕ!

Изненадващо 9-ти октомври 2026 г. се превърна в ден на чиста радост и сбъднати мечти и каузи! За нас беше чест, но и бе неочаквано да се отзоват толкова много деца на прехода до 33-метровия Християнски кръст на хълма Бармук баир край Сливен. Причината бе инициативата на Българския туристически съюз „България на върха“. Радостта, техните емоции и викове бяха неописуеми, когато зърнаха финала – Кръста. Поуморени, но щастливи се втурнаха към него. Видимо техните учителки са невероятни педагози и техни любимки.

От сърце благодарим на водача на похода Светослав Семов от ПСС, който децата много харесаха; на учителките Румяна Анастенова (4-ти А клас) и Радостина Кирчева (4-ти Б клас) от ОУ „Христо Ботев“, както и на Диана Петрова (6-ти Г клас) от ОУ „Д-р Иван Селимински“; на Ленко Кренчев от РУО на МОН, който подкрепи инициативата.

РОДОПЧАНИ ПОДДЪРЖАТ ПЛАНИНАТА ЧИСТА

По повод инициативата „България на върха“ и Европейската седмица на спорта ТД „Родопея“ – с. Ягодина организира на 9-ти октомври т.г. поход до изворите на река Въча. В него участваха ученици и възрастни. Маршрутът бе почистен от отпадъци, които бяха малко. А това говори, че хората в Родопите поддържат планината чиста.

Петя ШОПОВА

МЛАДИ ДОБРОВОЛЦИ С ГРИЖА ЗА ВИТОША

На 10 октомври т. г. Витоша посрещна 40 ученици от гимназиалния курс на три училища в район „Кремиковци“. Те се включиха в доброволческа акция за почистване на планински участъци. Инициативата е част от дейностите по проекта Мрежа „Млади добротворци“ на район „Кремиковци“, насочен към стимулиране на младите хора да участват в доброволчески дейности и в живота на своята общност.

В акцията участваха ученици и техните учители от 85-то СУ в кв. „Враждебна“, 162-ро СУ в кв. „Ботунец“ и 117-то СУ в град Бухово. Към тях се присъедини и кметът на район „Кремиковци“ Лилия Донкова.

За осъществяването на екопохода Иванка Георгиева от районната администрация се обърна към ТД „Кремиковци“ с молба да бъдат осигурени туристически водачи, които да помогнат за безопасното и организирано провеждане на проявата. Ръководителят на пешеходния клуб към дружеството Леонардо Михайлов предложи за водачи Генадий Матвеев и Антон Бялков. Така към каузата се присъединиха хора с туристически опит и готовност да предадат на младите част от своите знания и любов към природата.

Маршрутът мина през няколко често посещавани места на Витоша – местността Дендрариума, Игликини поляни, Панорамна поляна, заслон „Първи май“, хълма на Иван Рилски и района на Владайска река. Учениците и техните учители се включиха активно в почистването им, като общите усилия бяха насочени към опазването на планинската среда.

Във време, когато все по-често се говори за агресията, отчуждението, трудностите в общуването и предизвикателствата пред подрастващите, доброволчеството помага за изграждане на положителни модели на поведение. Срещата с природата, движението на открито и работата за обща цел възпитават отговорност, самодисциплина, взаимопомощ и уважение към другите.

Именно това е една от основните идеи на Мрежа „Млади добротворци“ – да се изгражда култура на доброволчество и гражданска отговорност.

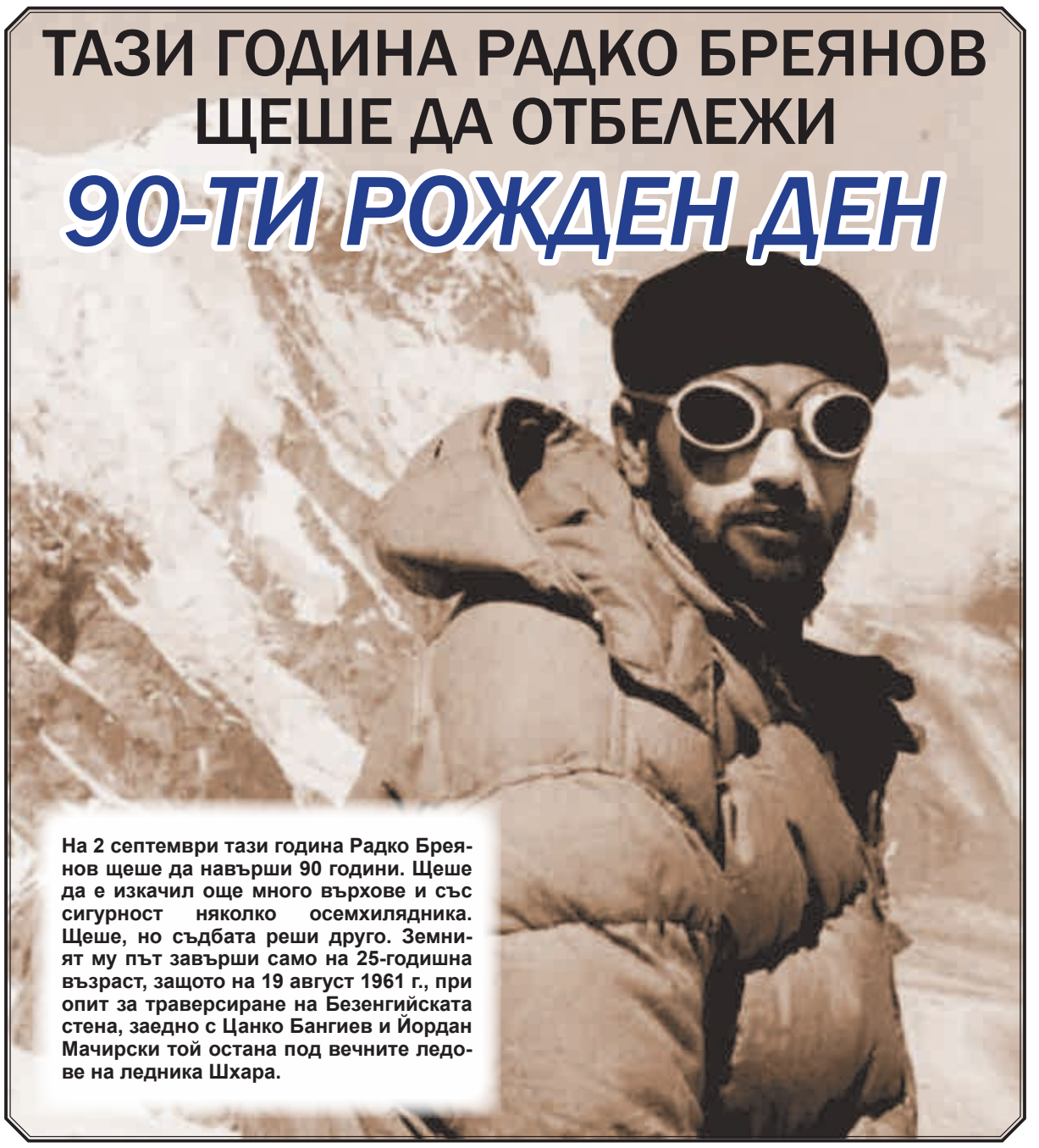
Сътрудничеството между районната администрация, училищата, учителите и ТД „Кремиковци“ е пример за това как общите усилия могат да превърнат добра идея в реално преживяване с възпитателна и обществена стойност. А най-ценният резултат от този ден бе именно това – не само по-чистата Витоша, но и още една крачка към изграждането на млади хора, които вярват, че имат силата да променят света към по-добро.

Особено вълнуващ момент бе равносметката в края на деня, когато учениците споделиха своите впечатления от преживяното. За ученичката Суна този ден се оказа „най-интересният“. „Бяхме без телефони, свършихме добра работа, запознахме се с нови връстници и открихме нови места и пътеки на Витоша.“ Думите на Суна може би са най-искреното доказателство, че Мрежа „Млади добротворци“ създава не само възможности за полезен труд, но и пространство, в което младите хора могат да откриват себе си, другите и света около тях.

Генадий МАТВЕЕВ

ПИОНЕРИ НА БЪЛГАРСКИЯ АЛПИНИЗЪМ

ТАЗИ ГОДИНА РАДКО БРЕЯНОВ ЩЕШЕ ДА ОТБЕЛЕЖИ 90-ТИ РОЖДЕН ДЕН

На 2 септември тази година Радко Брейнов щеше да навърши 90 години. Щеше да е изкачил още много върхове и със сигурност няколко осемхилядника. Щеше, но съдбата реши друго. Земният му път завърши само на 25-годишна възраст, защото на 19 август 1961 г., при опит за траверсиране на Безенгийската стена, заедно с Цанко Бангиев и Йордан Мачирски той остана под вечните ледове на ледника Шхара.

Познавах го слабо. Бяхме се срещали по планините по време на прояви от различни мащаби – републикански, регионални и клубни. С него сме разменяли по няколко думи, най-вече по въпросите на алпинизма. Направи ми силно впечатление през пролетта на 1960 г., когато по време на празника на алпинизма, организиран от ОС на БТС – Смолян, той направи много труден маршрут по скалите на Триградското ждрело.

Няколко месеца по-късно и двамата бяхме включени в групата на ЦС на БТС за обучение в елементите на ледената техника в Кавказ. Там той прояви скромност и отговорност в работата по усвояване на ледената техника. Знаеше много алпийски песни и пееше добре. Това го правеше желан партньор във всяка компания. Така се прояви и на лагерните огньове в Кавказ.

Справи се много добре и с достигането на двата върха, които изкачихме в Кавказ – Зуб Суфруджу (3600 м) и Белала кая (3851 м). На кавказка територия станахме приятели и често си говорехме по най-различни теми от живота. Така от него разбрах, че майка му има здравословни проблеми. Никога обаче в следващите разговори не е ставало въпрос за други членове от семейството му. По принцип бе скъп на излишни подробности.

В алпийския лагер „Белала кая“ Радко се запозна с украинската алпинистка Валя. Връзката им скоро стана стабилна. В двата дни, които прекарахме в Киев, те бяха все заедно. По-късно, когато сме се срещали по нашите планини, Радко не пропускаше да спомене нещо и за отношенията им с Валя. А когато разбра, че е утвърден в състава на експедицията „Безенги-1961“, сподели, че връзката им е много сериозна и че след приключване на експедицията на път за България групата ни навярно ще се увеличи с още един член.

През 60-те години на миналия век аз все още не бях ориентиран към темата за историята и развитието на българския алпинизъм и не се интересувах от неговите постижения. От беглите ми наблюдения прецених, че Радко има качества на добър алпинист, но не бих могъл точно да спомена конкретни негови изкачвания, причина за включването му в състава за експедиция „Безенги-1961“. Сега обаче смело мога да заявя, че хората, които са го предложили, не са сгрешили. В двете предварителни изкачвания, които направихме на върховете Кощан-тау (5145 м) и Главен Джанги-тау (5051 м) за аклиматизация, както и до вр. Главна Шхара (5201 м), началото на траверса, той показа завидна физическа и техническа подготовка, както и високочинна поносимост. С една дума, той напълно оправда доверието, което му бе гласувано от ръководството на българския алпинизъм и по-специално от ръководството на експедиция „Безенги-61“.

На 18 август 1961 г. заедно с Георги Атанасов – Джиджи, Аврам Аврамов и Радко Брейнов нощувахме в една палатка. Сънят не идваше. Предстояха ни 7-8 много трудни дни и нощи, защото бяхме тръгнали по прочутата Безенгийска стена. Говорехме за много и най-различни неща. Като че ли вълнението на Радко бе най-голямо. Та нали след като завършим траверса и си тръгнем за България щяхме да се увеличим с още един човек – Радковата избраница Валя. „***Искам и шестимата, които сте тук тази нощ*** (по траверса тръгнахме 6 българи, защото Тодор Николов заболя и си остана в лагера), ***да станете кумове на двама души, които тръгват заедно по своя път в живота***“ – помоли Радко. Съгласихме се, после неволно сме заспали...

Вече втори ден вървяхме по билото на Безенгийската стена (дълга 12 км). Спахме на палатки на 5100 м н. в. – най-високо от всички българи до този момент. Времето бе подходящо и настроението ни бе приповдигнато. В 10.00 часа бяхме на вр. Шхара (5201 м) – първият и най-високият по най-трудния маршрут в Кавказ. Тръгнахме 8 души, разпределени в три свръзки. Първата се водеше от Цанко Бангиев. Спокойно мога да кажа, че той бе един от алпинистите ни, които по онова време (60-те години на миналия век) диктуваше модата в българския алпинизъм. Втори в неговата свръзка бе най-младият ни участник Радко Брейнов, а трети – Йордан Мачирски, който наскоро бе удостоен със званието „Майстор на спорта“. Втората свръзка бяхме ние – „ВИФ-аджиите“, както шеговито ни наричаше Цанко. Нашата свръзка се водеше от Аврам Аврамов, след него бях аз, а трети – Георги Атанасов. Енчо Петков, който бе треньор на отбора, бе в свръзка със съветския алпинист Володя, които вървяха последни.

В 10.15 часа на 19 август първата свръзка изкачи малко върхче. От неговата висота Цанко издигна високо над главата си ледокоп в знак на поздрав. Извика нещо, но вятърът, който се бе засилил, отнесе думите му. Миг след това той се скри зад върхчето и аз, който бях само на 20-тина метра, не виждах никой от тримата. В този момент над мен вятърът носеше високо във въздуха въжето на тримата ни другари… Само след миг бях при Аврам, който бе седнал и стискаше здраво главата си с двете си ръце. Зададох му два, много настоятелни въпроса – „**Видя ли ги? Къде са?** Аврам продължаваше да мълчи… Близо до фаталното място се събрахме останалите петима и изслушахме разказа на Аврам.

„Както и преди това, тримата са се движели на близко разстояние един от друг и малко по-ниско, южно от самия ръб. Без да очакват, изведнъж попаднали в изключително заледен участък. Радко, който е бил в средата на свръзката, се подхлъзнал, но веднага се задържал с ледокопа. Преди още да е успял да се изправи, Цанко рязко се обърнал, за да види какво става, и това нарушило равновесието му. Данчо бил заварен неподготвен за такава ситуация, но въпреки това хвърлил намотките на държаното в ръце въже, което аз видях. Било е обаче твърде късно...“

Когато достигнахме мястото, установихме три леки драскотини в твърдия като стъкло лед. Ледокопите им не бяха успели да се забият в леда, а наклонът бе много голям. На юг, където бяха полетели телата им, имаше близо 2500 – метрова стена, която ни отделяше от Сванетия, красива планинска област в Грузия. Там долу всичко бе в зеленина. Но при нас – само лед и сняг. И за миг не допускахме, че нашите другари са вече там. Надявахме се, вярвахме, че и в най-лошия случай може да има шанс. Допускахме, че в някоя от близките ледени пукнатини те ни очакват и се нуждаят от нашата помощ. Без да се замисляме, въпреки малкото инвентар, с който разполагахме (по-голяма част от инвентара бе във водещата свръзка), поехме с голяма надежда. Твърде скоро обаче трябваше да се простим с нея. Огромен ледопад, висок около 400 м, през който те би могло да са прелетели, ни накара да приемем окончателно жестоката истина. Въпреки това продължихме надолу. По пътя намерихме ледокопи, ръкавици и други части от екипировката им, които твърдо ни убедиха, че е станало непоправимото.

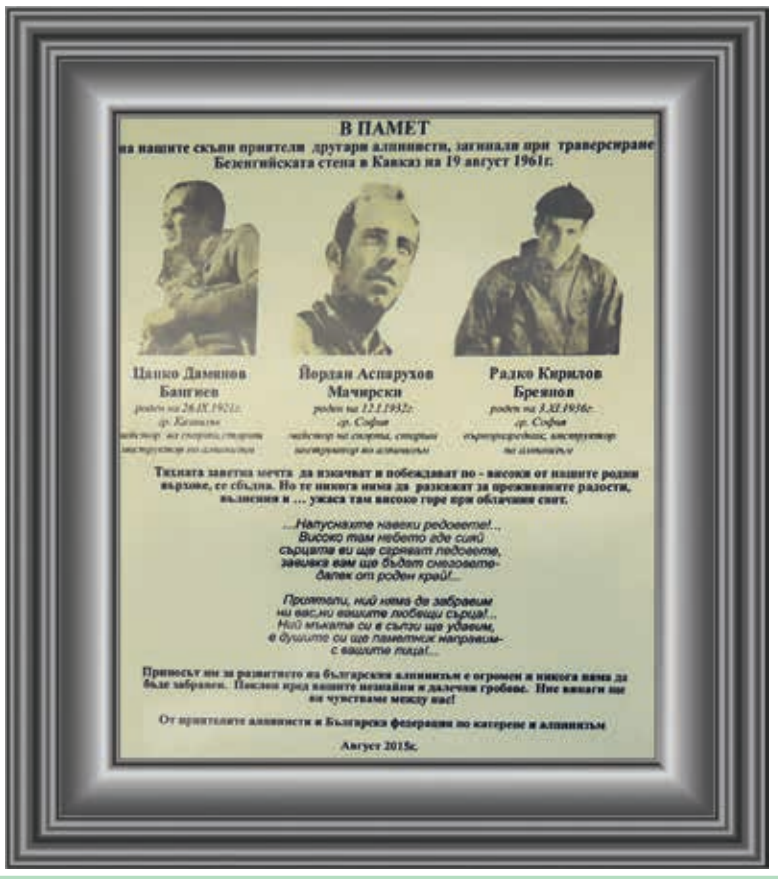
Едва на третия ден бяхме в основата на стената. Тук огромна яма, издълбана в гръдта на ледник Шхара, побираше всичко, което се свлича по снагата на Шхара. Там бяха и тримата наши другари… Недалеч от това място направихме малка каменна пирамидка. Положихме свежи планински цветя от слънчева Сванетия и се простихме с нашите скъпи приятели. Още там си обещахме да завършим започнатото дело в тяхна памет.

Оттогава изминаха 65 години. На тази дата близките на тримата и част от тези, които се завърнахме в България, се срещахме на „Втора тераса“ над хижа „Мальовица“. На огромен камък там има много паметни плочи на загинали алпинисти. Между тях е и тази на **Цанко Бангиев, Йордан Мачирски и Радко Брейнов.**

В края на есента на 1961 г. на скалите над хижа „Рай“ трасирах нов алпийски маршрут, V-та категория трудност, който нарекох „**Радко Брейнов**“. Петдесет и четири години по-късно осем души, сред които Аспарух Мачирски – синът, Йордан Мачирски – внук на загиналия Йордан Мачирски, аз, синът ми Иван Бешев и още четирима приятели замръкнахме в с. Ушгули, недалеч от мястото, където почиват тленните останки на „Тримата от Безенги-61“. Там, на километър и половина над селото, на огромен камък поставихме паметна плоча. Това направихме в памет на тримата и най-вече на Радко, който на 2 септември т.г. щеше да отбележи своя 90-ти юбилеен рожден ден.

Почивай в мир, Радко!

Съпричастен на всичко, което прочетохте дотук,
доц. Сандю БЕШЕВ

В ПАМЕТ

на нашите скъпи приятели другари алпинисти, загинали при траверсиране Безенгийската стена в Кавказ на 19 август 1961г.

Цанко Даменов Бангиев
роден на 26.IX.1921г. гр. Казанлък
майстор на спорта, старши инструктор по алпинизъм

Йордан Аспарухов Мачирски
роден на 12.I.1932г. гр. София
майстор на спорта, старши инструктор по алпинизъм

Радко Кирилов Брейнов
роден на 3.XI.1936г. гр. София
първокатегорисец, инструктор по алпинизъм

Тихата заветна мечта да изкачат и побеждават по - високи от нашите родни върхове, се сбъдна. Но те никога нямa да разкажат за преживените радости, вълнения и ... ужаса там високо горе при облачния свят.

...Напуснахте навеки редовете!..
Високо там небето еде сиий
сърцата ви ще сгреят педовете,
завиеи вам ще бъдат снеговете-
батек от родеи край!...

Пролетни, ний нема да забравим
ни васьи вашите любещи сърца!..
Ний мъката си в сълзи ще удавим,
в душите си ще паметник направим-
с вашите лица!...

Приносът ие за развитието на българския алпинизъм е огромен и никога нема да бъде забравен. Поклон пред вашите незайми и далечни гробове. Ние винаги ще ви чувстваме между нас!

От приятелите алпинисти и Българска федерация по катерене и алпинизъм

Август 2015г.

УРОК ПО ПЛАНИНАРСТВО ОТ ТРИГЛАВ:

КАК СЛОВЕНИЯ ПРЕВЪРНА ХИЖИТЕ СИ В ЗЕЛЕНИ ДОМОВЕ

Словенският алпийски съюз (PZS) превърна опазването на природата във високата планина и гостоприемството към най-малките туристи в работеща и строго контролирана национална стратегия

Когато говорим за алпинизъм и планински туризъм в Европа, Словения е призната за абсолютен феномен. За двумилионния словенски народ ходенето в Юлийските, Камнишко-Савинските Алпи и Караванке не е просто спорт, а начин на живот и част от националната идентичност. Сърцето на тази забележителна планинска култура е отлично развитата мрежа от 179 планински хижи (planinske koče), стопанисвани с желязната екологична дисциплина на Словенския планински съюз (PZS). Тези обекти не приличат нито на комерсиалните алпийски хотели в Западна Европа, нито на спартанските заслони в Азия. Те са истински пазители на традициите, в които битовият минимализъм съжителства в пълна хармония с интелигентните екологични иновации и изключителното гостоприемство към най-малките.

Зад този перфектен баланс не стои просто късмет, а строга административна и практическа система. За да получи правото да сложи знака на PZS на своята фасада, всяка хижа трябва да премине през цедката на обстоен въпросник от 11 страници. Той съдържа десетки задължителни и препоръчителни критерии, които носят два престижни сертификата. Първият от тях е насочен изцяло към опазването на дивата природа: *Сертификатът „Природосъобразна планинска хижа“* (Okolju prijazna planinska koča).

СЕРТИФИКАТ 1: ЕКОЛОГИЧЕН ОТПЕЧАТЪК И ХАРМОНИЯ С ДИВАТА ПРИРОДА

Пет от най-важните аспекти на екоодита са:

- **Пречистване на отпадъчните води:** Това е най-критичният стълб на одита. Всяка хижа е длъжна да има собствена пречиствателна станция, която работи по строги законови стандарти. Никаква замърсена вода не се изхвърля в алпийската екосистема без био-третиране.
- **Улавяне на дъждовна вода:** Понеже много обекти нямат достъп до естествени извори, те зависят изцяло от дъждовната вода и топенето на снегове. Използват се сложни инженерни системи за филтриране, по мивките има аератори, а ползването на топъл душ се регулира строго с жетони до 3-4 минути.
- **Задължителна зелена енергия:** Високопланинските обекти разчитат на фотоволтаични слънчеви панели за собствено електричество. Класическите дизелови генератори са сведени до минимум и служат единствено като авариен резерв при дълги периоди без слънце. Изпробват се и вятърни турбини, макар силните алпийски ветрове често да пречат на оптималната им работа.
- **Подкрепа за местното производство:** Храната в менюто носи ценни точки, ако е произведена в същия регион. Насърчава се партньорството с местни фермери и мандри в низините. По този начин се намалява въглеродният отпечатък от дълъг транспорт на стоки и едновременно с това се стимулира регионалната планинска икономика.
- **Пълен кръг на екооценка:** Въпросникът на PZS следи за чистотата на въздуха, нивата на шум, екологичния произход на строителните материали и разделното събиране на отпадъци (Alpine Huts, Built Elements in the Landscape). Забранена е пластмасата за еднократна употреба, като се оценява дори начинът, по който се поддържа околността на хижата.

СЕРТИФИКАТ 2: ГОСТОПРИЕМСТВО ЗА СЛЕДВАЩОТО ПОКОЛЕНИЕ

Паралелно с грижата за природата, Словенският планински съюз налага и втора сертифицираща програма, посветена изцяло на семейния и детския туризъм. Планината Триглав може да е сурова, но ниските и средновисоките хижи трябва да бъдат гостоприемен дом за децата. За да получат признанието **„Хижа, достъпна за семейства“ (*Družinam prijazna planinska koča*)**, обектите трябва да отговарят на следните задължителни условия:

- **Детско меню:** Наличие на по-малки порции на достъпни цени, съобразени с нуждите на подрастващите организми – залага се на чисти местни продукти и балансиран вкус.
- **Детски кътове:** Наличие на обособено място в общата трапезария с детски книжки, настолни игри и материали за рисуване, които да забавляват малчуганите през дъждовните дни.
- **Семейни стаи:** Вместо огромните общи спални („нартове“) с шумни алпийски групи, сертифицираните хижи осигуряват по-малки самостоятелни стаи (до 4 легла), които позволяват на едно семейство да се радва на уединение и покой.
- **Безопасни пътеки:** Маршрутът от долината до самата хижа трябва да бъде проверен, перфектно маркиран и официално категоризиран от експертите на PZS като „лесен“ и напълно безопасен за краката на 6-7 годишни малки туристи.

КНИГАТА НА ХИЖАТА (VPISNA KNJIGA)

Задължителният подпис на сигурността: При пристигане в която и да е словенска хижа, първото ви действие (още преди да поръчате храна) е да се запишете в голямата хартиена книга на рецепцията. Попълват се трите имена, номерът на членската карта на PZS, откъде идвате и накъде отивате на следващия ден. Тази практика не е бюрокрация – тя е основното оръжие на Планинската спасителна служба (GRS) при издирвателни акции. Ако се изгубите в мъглата, спасителите първо проверяват книгата на последната хижа, за да стеснят периметъра на търсене.

ИНТЕРВЮ: *ГЛАСОВЕ ОТ АЛПИТЕ*

Кой е Душан Прашникар?

За да разберем как работи тази впечатляваща система на практика, се свързахме с **Душан Прашникар** – един от водещите експерти на Словенския алпийски съюз (PZS). Като дългогодишен специалист по въпросите на планинската инфраструктура и опазването на околната среда, Душан е човекът, който координира процесите по сертифициране, инспектира обектите на терен и познава в детайли всяко предизвикателство – от инсталирането на високопланинска пречиствателна

станция до осигуряването на безопасен семеен маршрут. Пред в. „Ехо“ той сподели формулата на словенския успех.

В. „Ехо“: Кои са основните критерии, на които трябва да отговаря една планинска хижа, за да получи и поддържа сертификата „Природосъобразна планинска хижа“?

Душан Прашникар: Системата ни се базира на обстоен въпросник от 11 страници, който се попълва след инспекция на място. Имаме ясни задължителни и незадължителни критерии, но за да бъде сертифицирана, хижата трябва да събере определен минимум от точки. Оценяваме различни аспекти: енергийна ефективност, питейна вода, отпадъчни води, управление на боклука, пречистване на въздуха, нива на шум, произход на строителните материали, предлаганата храна, поддръжката на сградата и грижата за околността. Един от най-критичните стълбове е пречистването на отпадъчните води. Всяка хижа задължително трябва да има собствена пречиствателна станция, която да работи в абсолютно съответствие със законовите екологични стандарти.

В. „Ехо“: Как PZS мотивира стопаните на хижи да инвестират в зелени технологии и как това се отразява на планинарската култура в Словения?

Д.П.: Във високата планина зелената енергия вече е закон и задължение. Всички високопланински обекти притежават фотоволтаични слънчеви панели за производство на собствено електричество. Дизеловите и бензиновите генератори все още присъстват, но ролята им е сведена до минимум – те се използват само като авариен вариант при дълги периоди без слънце. Изпробвахме и вятърни турбини, но практиката показа, че повечето от тях не работят добре при специфичните алпийски условия. Освен това много хижи зависят изцяло от дъждовната вода, което наложи внедряването на различни инженерни решения за минимизиране на нейното потребление. Планината изисква адаптация.

В. „Ехо“: Как се финансират тези мащабни екологични модернизации? Има ли редовни държавни субсидии или европейски програми?

Д.П.: Изключително трудно е хижарите да инвестират само собствени средства в толкова скъпи технологии. В Словения няма редовна, постоянна финансова подкрепа от държавата. През годините обаче се отвориха някои специални държавни покани за съфинансиране при обновяването на обектите. Те бяха насочени изцяло към екологичните ремонти, модернизацията и енергоспестяването, което даде сериозен тласък на процеса.

В. „Ехо“: Сертификатът за семеен туризъм също предизвиква голям интерес. Какви са изискванията към хижите, за да привлекат младите родители с деца?

Д.П.: Придобиването на етикета „Хижа, достъпна за семейства“ не е толкова строго като администрация. То е по-скоро въпрос на желание и гостоприемство от страна на собствениците и управителите – семействата с деца да се чувстват истински добре дошли. Разбира се, изискваме обектите да разполагат с основни удобства: детски столчета, стъпала, предпазни бариери на леглата, както и детски кътове на закрито с игри и книжки. В менюто задължително се предлагат балансирани детски порции на достъпни цени. Не на последно място са локацията и безопасността – маршрутът от долината до хижата трябва да осигурява сравнително лесен достъп, а пространството около сградата да е сигурно за игра. Външните площадки са силно желателни, макар и не задължителни.

Урокът за българските планини

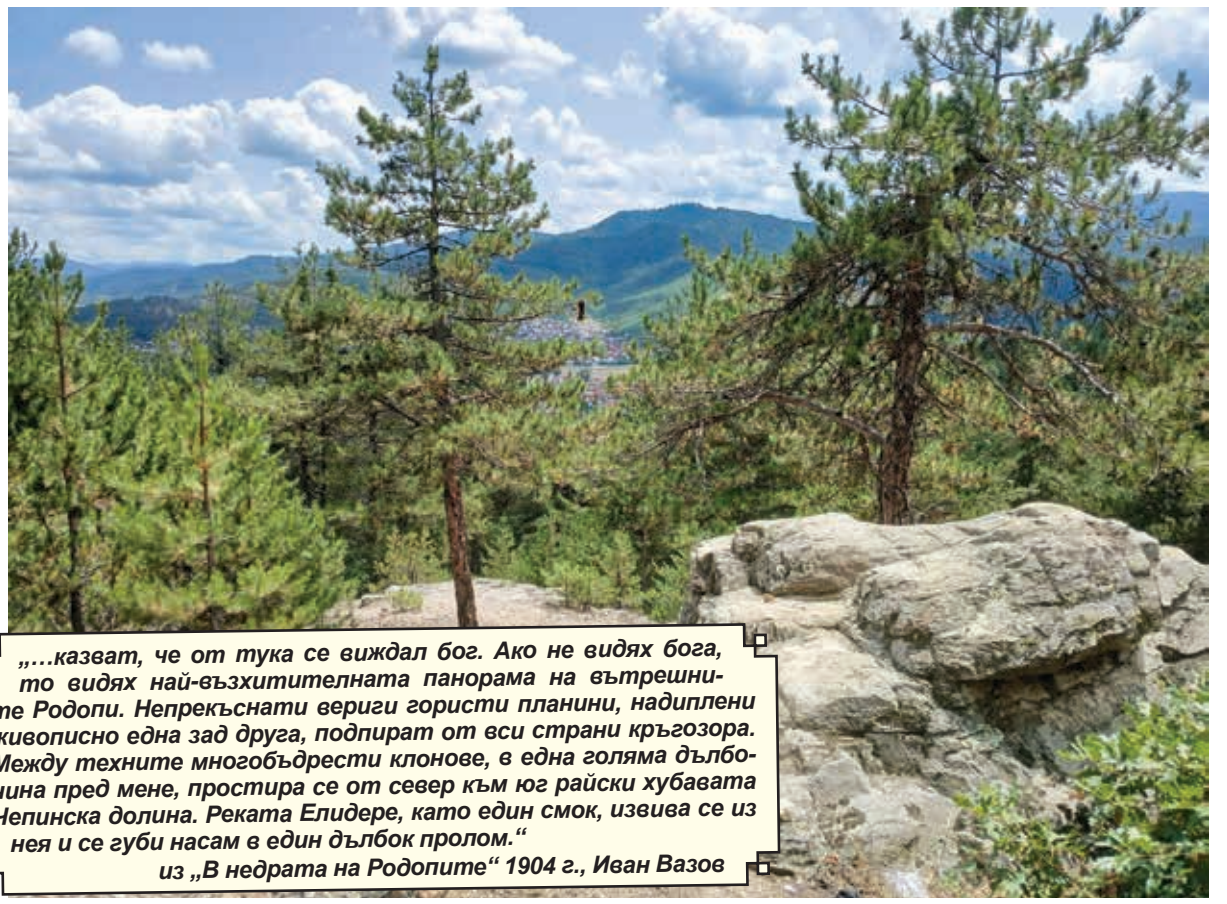
Думите на Душан Прашникар ясно показват, че модерният планински туризъм не изисква унищожаване на природата в името на комерсиалния лукс. Примерът на Словения е безценен урок по споделена отговорност: съюзът помага с ясни правила и софтуерни резервационни системи, държавата се включва с целеви екосубсидии, хижарите инвестират в устойчивост, а туристите уважават планината и пестят ресурсите ѝ. Това е работещ модел, от който може да почерпим вдъхновение, за да съхраним уникалния дух и чистота на нашите прекрасни планини.

страницата подготви
Галина БОНЧЕВА

ПО СТЪПКИТЕ НА ВАЗОВ В РОДОПИТЕ

В горите над Велинград в Родопите има едно място, където се срещат природата, историята и литературата. Това е Вазова поляна – някога наричана Мангов льон, мястото, където през 1892 г. Иван Вазов е прекарвал часове в съзерцание на Родопите.

Днес до поляната води туристически маршрут, който започва от района на хотел „Макси“ във Велинград и минава край няколко малко познати, но изключително интересни местности и забележителности. По пътя туристът среща следи от древността, спомени от по-новата история на града, вековни дървета, панорамни поляни и накрая – мястото, което пази спомена за един от най-големите български писатели. Така че, освен разходка в гората, това е и разходка във времето.

„…казват, че от тука се виждал бог. Ако не видях бога, то видях най-възхитителната панорама на вътрешните Родопи. Непрекъснати вериги гористи планини, надиплени живописно една зад друга, подпират от всички страни кръгозора. Между техните многобъдрести клонове, в една голяма дълбочина пред мене, простира се от север към юг райски хубавата Чепинска долина. Реката Елидере, като един смок, извива се из нея и се губи насам в един дълбок пролом.“

из „В недрата на Родопите“ 1904 г., Иван Вазов

ВАЗОВ В ЧЕПИНСКАТА ДОЛИНА

Историята на **Вазова поляна** започва през 1892 г., когато Иван Вазов предприема пътуване из Родопите. По време на обиколката си той стига до Чепинската долина и прекарва известно време в Лъджене – едно от старите села, които днес са част от Велинград.

Вазов отсяда в хана на дядо Даскал. От неговия пътепис „В недрата на Родопите“ разбираме много за тогавашния облик на Лъджене – за хората, природата и минералните извори. Народният поет не е просто случаен посетител – той активно обикаля околностите и търси места, в които да усети характера на Родопите. Едно от тези места е именно днешната Вазова поляна.

В пътеписа си Вазов я нарича с тогавашното ѝ име Мангов льон. Описанието му е забележително и показва колко силно го е впечатлила тази част на планината: ***„Две очи и една душа и едно сърце са малко тогава, за да хванеш безграничността, да се напиеш от невидимата струя на вечното...“***

Това е един от най-красивите пасажи от пътеписа „В недрата на Родопите“ и може би най-точно описва усещането, което човек изпитва, когато е там и погледне към Чепинската котловина. Вазов описва Мангов льон като място, от което се откриват широки хоризонти. Той разказва как се е изкачвал до него с книга в ръка, но природата постепенно е отнемала вниманието му от написаното. Гората, облаците, далечните върхове и променящата се светлина са се оказали по-силни от всяка книга.

МАНГОВ ЛЬОН СТАВА ВАЗОВА ПОЛЯНА

С времето старото име Мангов льон остава в историята, а местността започва да се нарича Вазова поляна, като резултат от гордостта на велинградчани заради това посещение на големия български писател.

Днес на Вазова поляна има паметна плоча и заслон, а мястото е сред интересните туристически точки над Велинград. До нея може да се стигне по маршрут до връх Острец. Един от подходите започва от района на хотел „Макси“, откъдето зелена туристическа маркировка отвежда туристите към планината. Маршрутът може да бъде като самостоятелна разходка до Вазова поляна или като част от по-дълъг преход към панорамния връх Острец.

Горската пътека започва над хотел „Макси“, разположен в местността Бабино бърдце, която също има своята история. Преди години тя е била известна като панорамна височина над Лъджене с гледка към Чепинската котловина и околните ридове. В миналото е имало традиция там да се качват жените в началото на лятото, за да берат билки.

От Бабино бърдце постепенно навлизаме в гората. Пътеката е приятна, а наклонът в началото е сравнително лек. Още в началото усещаме, че това не е обикновена горска разходка...

ПРЪВ ПРЕД НАС СЕ ИЗПРАВЯ ПОПИН КАМЪК СЪС СВОИТЕ СЛЕДИ ОТ ДРЕВНОСТТА

Попин камък е място, свързвано с древно тракийско присъствие. Тук природата и историята вървят рамо до рамо. Районът около него е наситен с археологически следи и култови места. По камъните личат типични тракийски всичания, а при археологически разкопки е открита керамика.

Продължаваме към **Войнишка поляна.** Местността е свързана с военното минало на района – тук е имало стрелбище и са се провеждали военни подготовки. В началото на XX век районът на Лъджене е бил близо до държавната граница, а по време на Балканските войни тук са били разполагани военни части.

БАБИНО БЪРДЦЕ И ПАНОРАМАТА КЪМ ВЕЛИНГРАД

По маршрута се откриват и места, от които Велинград се вижда отвисоко. Това е едно от големите удоволствия на прехода. След като оставим градската среда зад себе си, постепенно започваме да виждаме Чепинската котловина като цялостен пейзаж. Тук разбираме защо Вазов е бил толкова впечатлен от тази земя.

Днес Велинград е известен като СПА столица на Балканите, но от планината той изглежда съвсем различно. Минералните извори, хотелите и улиците остават долу, а над тях се издигат зелените склонове на Родопите. И тогава човек разбира думите на Вазов за „безграничността“.

Следващата спирка е **Христова поляна,** която пази памет за един голям велинградски турист. Преди тя се казваше Гъбарника (обяснимо защо), а днес носи името на Христо Чотрев – човек, за който планината е била житейска кауза. Христо Чотрев е сред най-известните местни туристи и дори в напреднала възраст, до средата на 90-те си години, продължава да се изкачва по тези склонове. Той е участвал в облагородяването на туристическите места чрез изграждането на пейки, навеси и кътове за отдих. На Христова поляна днес има кът, посветен на него, със снимка, която пази спомена за човека, активно участвал в историята на велинградското туристическо движение.

От Христова поляна се открива панорамна гледка към Чепинската котловина, а при хубаво време погледът стига далеч към околните планини.

Пътят продължава към **вековното дърво „Петте братя“.**

Едно от най-интересните природни феномени по маршрута е вековното дърво, познато като „Петте братя“. От общ корен се издигат пет големи разклонения, които оформят своеобразно дърво с пет стъбла. Видът му е толкова необичаен, че за него се е родила легенда, която можете да чуете по време на нашите организирани походи с ТД „Юндола“ – Велинград.

ШОПОВА ПОЛЯНА – СЛЕДИТЕ НА ЕДНО БУРНО ВРЕМЕ

След „Петте братя“ маршрутът продължава към Шопова поляна, която пази спомени за едни от най-бурните години в българската история. Според местни сведения тя е била използвана за срещи и укритие на партизани. Имаше и паметна плоча, която е изкъртена и е останал само постамента.

Тук усещането е различно. Ако при „Петте братя“ природата разказва легенда, при Войнишка поляна историята говори за войниците, то Шопова поляна връща към политическите и военните сътресения на XX век.

Вазова поляна

И НАЙ-СЕТНЕ – ВАЗОВА ПОЛЯНА

Някога мястото е било известно като **Мангов льон**. Именно тук през 1892 г. Иван Вазов е идвал по време на престоя си в Лъджене. Самият писател разказва, че се е качвал с книга в ръка и е сядал под младите елови гори, за да наблюдава пейзажа. Но вместо да чете, се оставял на въздействието на природата – горите, облаците, далечните планини и постоянно сменящата се светлина. Тогава Вазов пише: **„… Две очи и една душа и едно сърце са малко тогава, за да хванеш безграничността...“**

Вазова поляна впечатлява със своята атмосфера. С тишината. С гледката. С усещането, че си застанал на мястото, където преди повече от 130 години е стоял човекът, написал „Под игото“, „Епопея на забравените“, „В недрата на Родопите“ и други забележителни творби. И може би точно това прави поляната специална…

Историята на Вазовото посещение във Велинград не се изчерпва с планината. Ако сте чели „В недрата на Родопите“, ще знаете, че по време на престоя си в Лъджене писателят посещава и прочутите местни минерални извори. В пътеписа му има много интересни описания на тогавашните бани, които ясно показват колко различен е бил тогавашният облик на минералния курорт – без съвременните СПА-комплекси, басейни и луксозни процедури, с които днес свързваме Велинград.

По-късно самият Вазов пише: **„Една хубава баня подир цял ден уморително пътуване из балкана бе най-доброто нещо, което можех да направя...“**. След дълъг ден в планината, уморен от пътя, но впечатлен от природата, той се връща в хана на дядо Даскал, където се случват срещите и разговорите, по-късно описани във „В недрата на Родопите“.

Вазов посещава и местността Клептуза, един от символите на днешен Велинград. Той описва мястото с възхищение – сенчести горички, върби, букове, тополи, ручеи и студения карстов извор. Днес Клептуза е сред най-разпознаваемите забележителности на града. По онова време обаче е бил природен кът сред гората, който впечатлява писателя със своята свежест и красота.

По-нататък пътят по маршрута нагоре води към връх Острец (1370 м), един от най-значимите природни и археологически обекти край Велинград. От него се открива обгледна панорама към Чепинската котловина и околните планини.

НАЙ-ГОЛЯМОТО БОГАТСТВО НА ОСТРЕЦ Е ПОД КРАКАТА НИ

Тук се намира тракийско светилище, което археолозите проучват много години. Според Министерството на туризма проучванията показват, че светилището е функционирало около 2000 години – от средата на II-то хилядолетие пр.Хр. до началото на V-ти век. Когато се изкачваме към Острец, вървим по земя, която е била свещена за хората много преди появата на съвременния Велинград.

Маршрутът от района на хотел „Макси“ през Попин камък, Войнишка поляна, Христова поляна, Петте братя, Шопова поляна и Вазова поляна е чудесен пример за това, колко интересни забележителности предлага районът около Велинград. По пътя има гора, поляни, панорами, исторически места, археологически следи и легенди.

Денивелацията до Вазова поляна е около 200-250 метра, което прави маршрута подходящ за един планински ден с нормално темпо. Дължината му до Вазова поляна е около 3 км в едната посока (40-50 минути).

Към Острец преходът продължава с допълнително изкачване. Затова е добре да тръгнете с подходящи обувки, вода и достатъчно време, особено ако целта е да се стигне до върха.

ЕДНА ПОЛЯНА, КОЯТО ТРЯБВА ДА БЪДЕ ПРЕЖИВЯНА

Има и места, които човек посещава, за да разбере защо някой преди него е бил впечатлен от тях. На Вазова поляна няма да видите грандиозна сграда или монументален паметник. Ще видите гора, поляна, заслон, паметна плоча и далечни планински хоризонти.

Но ако знаете историята, мястото ще изглежда различно. Ще си представите Иван Вазов, който през 1892 г. се изкачва към Мангов льон, сяда сред елите с книга в ръка, но вместо да чете, гледа Родопите. И ще разберете защо е написал „две очи, една душа и едно сърце са малко, за да побератат тази безкрайност…“

Днес можем да направим същото. Да оставим за малко телефона. Да седнем на поляната. Да погледнем към Родопите и Велинград. Да чуем гората. И да прочетем няколко страници от „В недрата на Родопите“ точно там, където Вазов е черпил вдъхновение. **Защото най-хубавата част от един поход е моментът, в който спираш да вървиш и започваш да виждаш.**

Повече информация относно организирани походи, маршрути и посещения на Вазова поляна и връх Острец може да получите, като се свържете с ТД „Юндола“. Екипът от професионални екскурзоводи и планински водачи с радост ще ви помогне да откриете Велинград и Родопите по различен начин – по стъпките на хора, оставили следа в тази омайна планина!

Мария ЛИНЧЕВА – член на УС на ТД „Юндола“ – Велинград

ДО ТБИЛИСИ И НАЗАД

Международен конгрес по спелеология в изкуствени пещери – Тбилиси 2026

ОБИТЕЛИ В СКАЛИТЕ НА ГРУЗИЯ И ТУРЦИЯ

Когато разбрах, че тази година Тбилиси ще бъде домакин на петия международен конгрес по спелеология в изкуствени кухини, тутакси „наточих зъби“. Бях участвал в три от предишните четири конгреса, а и отколе мечтаех да посетя Грузия. Оказа се, че мераклиите сме повече. В края на краищата за натам се събрахме десетима – с различни мотиви и планове. Част от дружината реши, че иска и може да лети до Грузия. По-авантюристично настроените решихме да достигнем целта с автомобил. Не беше трудно да „зарибим“ нашия приятел Кирил Милкотев (Смолянски) и работата се „закваси“. Събрахме се и поехме от Пловдив на 19-ти септември. Разстоянието от 2050 км до Тбилиси, предварително разделено на три относително равни части с две попътни нощувки, изминахме за около 25 часа и се озовахме в столицата Тбилиси на 21-ви вечерта.

Откриването на конгреса бе на 22-ри септември. Конферентната зала на Националния музей на Грузия в Тбилиси събра повече от 80 спелеолози от 15 страни (Армения, България, Грузия, Германия, Израел, Испания, Италия, Румъния, Русия, Сърбия, Турция, Франция, Чехия, Швейцария и Украйна). Домакините, в лицето на Националния музей, под патронажа на Министерството на културата, съдействието на Националната агенция по културно наследство, Комисията по изкуствени кухини към Международния спелеоложки съюз и няколко местни университета бяха създали отлични условия за провеждане на събитието. При конгресите акцентът е поставен върху споделянето на информация, основно чрез изнасянето на доклади. В рамките на трите работни дни на конгреса бяха представени 51 доклада. Текстовете им бяха събрани в луксозен сборник със скромния обем от 396 страници. Добрата вест е, че книгата съдържа и текстовете на трите нашенски доклада, които колегата Мирослав Георгиев и моя милост представихме пред световната публика. Така 23-ти септември се превърна в ден на България и на Българското пещерно дружество. Останалите презентации бяха достатъчно интересни, за да задържат вниманието и да погасят натрупалата се емоционална умора. Затова помогнаха и „пищните“ кафе паузи – тържество на грузинската кулинария. Несъмнено едно от най-ценните неща на подобни форуми е възможността да общуваш със себеподобните. В най-голяма степен това се осъществи по време на организираните две специални екскурзии – до Уплисцихе и до Давид Гареджи – два изключителни културно-исторически обекта, които показват перфектно майсторство на изсичане на скалите и същевременно разказват истории за вяра, политика и оцеляване, макар и по съвсем различен начин.

След като изминаха 90-ина километра, автобусите ни паркираха до приемния център на **Уплисцихе,** разположен на брега на река Мтквари (Кура) в подножието на възвишение от бледо жълти пясъчници. Вече знаехме, че името на скалния град се превежда като „Крепост на Господаря“ и че той е сред най-старите и забележителни подобни селища в Грузия. Тук се преплитат езическите цивилизации и ранното християнство. Градът е съществувал още през ранната бронзова епоха. В периода между VI век пр.Хр. и IV век след Христа той достига своя зенит

Свети Давид – манастира

като политически, икономически и религиозен център на древното грузинско царство Картли (Иберия), като служи и за негова столица. В разцвета си, между I-ви и III-ти век сл. Хр., Уплисцихе е бил населяван от около 20 000 жители и е имал сложна градска структура от улици, площади и система за отводняване. Докато се разхождахме из руините му, ние се натъкнахме на десетки изсечени с изключителна прецизност в меката скала помещения с различна големина и предназначение – сложна мрежа от улици, стълби, езически храм, амфитеатър, аптека, затвор и дори залата на царица Тамара. Архитектурата му ни впечатли с мащабите си. Движейки се из лабиринта от тези скално изсечени творения, буквално имахме чувството, че стъпваме върху пластовете на времето. С приемането на християнството през IV-ти век статутът на града се променил, но той останал важна крепост. Някога е заемал огромна площ, но земетресения са разрушили голяма част от него и днес са съхранени само около осем хектара.

Последва най-дългият заседателен ден на конгреса и се стигна до заплануваната поредна теренна екскурзия. Тя бе насочена към **манастирския комплекс „Давид Гареджи“** – едно от най-впечатляващите и исторически значими места в Грузия. Суровите полупустинни хълмове на масива Давид Гареджи носят мистично усещане, сходно с това в Уплисцихе. Те се въздигат в югоизточния край на страната, на самата граница с Азербайджан. Комплексът обхваща 14 манастирски комплекса, построени по различно време, като един от тях попада в територията на Азербайджан. Като цяло е датиран от първата половина на VI-ти век, когато Свети Давид Гареджийски, един от тринайсетте асирийски отшелници, дошли да укрепват християнството в Грузия, се заселил в малка естествена пещера в безводните хълмове на планината и скоро основал първия манастир – **Лаврата на Давид.** Ние имахме щастието да посетим тъкмо нея – главен и действащ манастир. Обителта не е просто сграда, а цял комплекс от изсечени в пясъчниците кухини с различна морфология и функция. Зад ограждащата крепостна стена попаднахме в главния двор – централно пространство за събирания, оградено от тераси и здрави отбранителни стени. Тук е и входът към съборната църква и гробница на самия основател Свети Давид. Тя е главен духовен център на целия комплекс, над който се издига островръха камбанария. Срещу нея, в своеобразния скален масив, са издълбани десетки килии, параклиси, трапезарии, складови помещения. Бяхме впечатлени и от издълбаната в скалите сложна и жизненоважна мрежа от канали и цистерни за събиране на дъждовна вода. Поради разположението си точно по държавната граница между Грузия и Азербайджан комплексът „Давид Гареджи“ носи и белезите на съвременната геополитика – още в съветско време граничните линии са разделяли манастирския комплекс на части, което и днес прави района обект на сложна дипломация и деликатни демаркационни преговори.

участниците в Конгреса пред сградата на музея

Този ден сложи края на конгреса, ознаменуван с гощавка с национални грузински ястия и хубаво вино, каквато вероятно само грузинците могат да спретнат. Беше тържествено, приятно и малко тъжно, защото трябваше да се разделим с невероятните домакини, старите и новите си приятели. Разбира се, не забравихме да благодарим на домакините в лицето на главния „виновник“ проф. Нодар Бакхтадзе за впечатляващата организация на конгреса и за вниманието и уважението, с които лично ни удостои!

Приключението ни продължи. Поради голямата отдалеченост от Тбилиси – над 190 км, организаторите не бяха включили в програмата посещение на **скалния манастирски и градски комплекс „Вардзия“**, един от най-впечатляващите културно-исторически и духовни паметници от средновековието не само в Грузия, но и в целия Кавказки регион. И така, на 27-ми сутринта поехме към **историческата област Самцхе-Джавахети,** на 70 км от границата с Турция. Вардзия е изсечен на множество нива в меките туфо-бречи, които образуват масива Ерушети. Намира се над левия бряг на река Мтквари, която образува наблизо дълбок и живописен каньон. Запазената му площ включва стотици помещения – жилища, църкви, трапезарии, винарни, аптека и сложна водопроводна и напоителна система, свързани с мрежа от тунели, обвързани с туристическа инфраструктура.

гробницата на Понтийските царе

Впечатляващ с архитектурата и стенописите си е **съборният храм „Успение Богородично“** в манастирската част от комплекса, като там може да се видят най-ранните и автентични портрети на царица Тамара. Градът възникнал в периода XII-ти – XIII-ти век и се развил по време на управлението на легендарната грузинска царица Тамара и нейния баща Георгий III. Той е служил едновременно като непристъпна крепост и манастир, както и като духовно и политическо средище на могъщото по онова време царство на грузинците. В годините назад комплексът е бил много по-внушителен, но срутвания, причинени от природни фактори, са причина за много разрушения. Обектът е вписан в предварителния списък на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО като средище на християнската култура на кръстопътя между Ориента и Византия. За съжаление, нямахме много време за разглеждане, защото ни чакаше обратният път към къщи, а и попътното посещение на още два културно-исторически обекта в Турция.

Първият от тях бе **манастирът „Света Богородица – Сумела“**, едно от най-внушителните и мистични исторически места не само в Турция, но и в целия християнски свят. Открихме го в Понтийските планини, недалеч от град Трабзон, в долината на река Алтъндер. Построен е във внушителна, буквално „висяща“ в отвесните скали над реката скална ниша. Основан е около 386 г. сл. Хр., по времето на византийския император Теодосий I. Според предание, инициатори били заселилите се там монаси Варнава и Софроний, водени от чудотворната икона на Богородица, изрисувана според легендата от апостол Лука. През вековете манастирът е разширяван и получава големи привилегии и дарения от византийските императори, особено от династията на Комнините. По време на Османската империя запазва статута си. Изоставен е през 1923 г. след гръцко-турската война и след пожар през 1930 г.

Манастирският комплекс включва съборна църква, изцяло оформена в естествената пещера, няколко параклиса, монашески килии, магерница, библиотека и акведукт за пренос на вода. Вътрешните и външните стени на църквата са зографисани със стенописи, изобразяващи библейски сцени. Те са датирани от различни периоди (главно от XVIII-ти и XIX-ти век), но има и по-ранни пластове. Това успяхме да видим, но не и цялостното му външно величие, което се разкрива само откъм долината на реката. По време на посещението ни ръмеше сериозно и цялата долина бе превзета от мъгла. Именно тя скри от погледите ни обширната многоетажна белостенна манастирска сграда, която все още не е достъпна, но рязко контрастира със сивата варовикова скала. Днес Сумела привлича туристи и изследователи от цял свят. След мащабни и сложни реставрационни работи, включващи укрепване на внушителния скален масиви над обителта, комплексът е напълно обновен. А веднъж годишно, в деня на Успение Богородично, тишината на планината се нарушава от тържествена литургия – дълговечна духовна традиция на обителта.

Нощувахме в Орду, а на следващия ден поехме дългия път към град Амаси. Но какво ни заведе там? Това бяха прочутите 21 скални гробници, издълбани в хълма Харшена над града, разположен на двата бряга на река Йешилърмак, която прорязва Понтийските планини. **Гробниците на понтийските царе** са най-значимата за района историческа забележителност, датирана от периода на Понтийското царство (ок. 281 г. пр. Хр. – 62 г. сл. Хр.). Впросните гробници са вписани в списъка на световното културно-историческо наследство на ЮНЕСКО. Достъпът до малка част от тях е осигурен и срещу скромно заплащане. Ние успяхме да се разходим из комплекса и да се запознаем с внушителната архитектура на тези невероятни скални структури. Височината на достъпните пет гробници варира между 8 и 15 метра. Направени са достъпни, издялани в скалата стълби и железни конструкции с дървени стъпала. Видяното е трудно да се опише, то просто трябва да се види. Радост за очите ни доставиха и надвисналите над реката къщи с типична османска архитектура, със съответните нашенски и Балкански аналози. Бяхме категорични, че многочасовото пътуване от Орду до Амаси си струваше усилията на шофьорите. Това посещение сложи край на нашата културна програма и ни остана само път към Родината.

Върнахме се, доволни от представянето си на конгреса и изпълнени с впечатления. В приключението участвахме: от групата на хвъркатите Ваньо, Йоан, Снежа, Яна и ние сухоземните Алма, Виолета, Киро, Мирослав, Сашо и Алексей.

Алексей ЖАЛОВ

ПОХОД „ПО ДРЕВНИТЕ РИМСКИ ПЪТИЩА“

С много настроение, приятелство и планинарски дух премина походът в чест на 141 години от Съединението на България, организиран от Сдружение „Чернатица“ и всички пловдивски туристически дружества.

Маршрутът започна от х. „Персенк“, с откриване в местността Бяла черква, премина през х. „Чернатица“, където за обяд бе организиран традиционен курбан, и продължи до х. „Здравец“.

В събитието участва и изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров. Включиха се и туристическите дружества „Дочо Михайлов“ - Силистра, „Буйна кръв“ - Разград, „Калабак“ - Петрич, „Сърнена гора“ – Стара Загора, „Росица“ - Павликени, „Орела - 1935“ - Хисаря, „Ентусиаст“ – Струмица, Северна Македония и КТВ „Планинарка“.

Походът премина по маршрут с обновена туристическа маркировка, реализирана от БТС и ТД „Руен“ с подкрепата на Kaufland България.

Благодарим на всички, които допринесоха за това планината да бъде още по-достъпна и добре маркирана за любителите на туризма!

Накрая бяха раздадени и грамоти на участниците.

Заедно почитаме историята, пазим традициите и вървим стъпка по стъпка по пътищата на България!

ТД „КАМЪКА“ – ГОРНА ОРЯХОВИЦА ЧЕСТВА СВОЯТА 125-ТА ГОДИШНИНА

През октомври т. г. ТД „Камъка“ – Горна Оряховица чества 125 години от неговото създаване. Годишнината бе отбелязана с богата програма от събития: пешеходен преход и празник на х. „Божур“, конкурс за детска рисунка и кратък разказ, състезание за скоростно изкачване (крос) съвместно с Клуб по ориентиране „Браун тийм“, изложба на Енчо Баланов – деятел на туристическото движение в Горна Оряховица, среща-разговор с Десислава Маринова и Димитър Томов - първите българи с „Европейската корона", изкачили 49-те първенци на европейските държави и прожекция на филма „Жестокият път“ (Еверест 1984 – 40 години по-късно).

За това, че общественото признание на дружеството расте говори фактът, че все повече хора, включително и младежи, стават негови членове. На празника туристите си пожелаха още много години интересни дейности сред природата и срещи с културното наследство на България.

КОЛЬО КАВРЪКОВ
АКТИВЕН ТУРИСТ И ТВОРЕЦ

Кольо Кавръков е директор на фолклорен ансамбъл „Детелини" от град Павел баня, който е с доказана популярност и авторитет в България. На международен фестивал в Чонан, Южна Корея, „Детелини“ покориха журито и публиката с вихъра на българската ритмика, в която диша вековна традиция с искри от конски копита, мирис на степ, с огъня и силата на свободолюбивия дух на народа ни. За танца и хореографията им оказаха безценна помощ прекрасните Христо Димитров и Ники Несторов. Но решаващата роля за успеха е на художествения ръководител Христо Христов и на директора Кольо Кавръков - вдъхновители на поколения танцьори, пазители на българските традиции и на добродетели от вековете. Кавръков е председател на Туристическо дружество „Еделвайс“ в Павел баня, почетен гражданин на града, който отдава време, сърце и любов на обществени каузи и на туризъм. Всяка седмица той организира безплатни туристически походи сред природата. В тях се включват десетки туристи от цяла България. Името му привлича като магнит доверието на хора от всички възрасти. Младите получават при него криле за полет сред необятните природни красоти.

Честита поредна победа, Коле! С нея доказваш, че духът ти е необятен, че познаваш вкуса на победата във всички области, до които си се докоснал! Щастливи сме, че животът ни е дал шанс и привилегия да бъдем твои съвременници и приятели!

Петранка РИЗОВА

ПО СТАРИТЕ СТОЛИЦИ С ВЕТЕРАНИ ОТ ГАБРОВО

Габровската областна организация на СВВБ е уникална – членовете на Клуба на ветераните от войните обикновено са и членове и на Клуба на туристите ветерани на ТД „Узана“ – Габрово. Така е от много години, още от създаването на клубовете. За полза на възрастните хора.

Всяка година ТД „Узана” - Габрово финансира транспорта за екскурзия в страната с участие на представители и на двата клуба. За да се запознават с красотите на родната природа и с историческите забележителности на България.

Тази година председателят на ТД „Узана” Атанас Сидеров организира забележителна двудневна екскурзия по старите столици на България. С малък автобус през първия ден посетихме старата столица Плиска и разгледахме Двора на Кирилицата. После отседнахме в хижа „Мадарски конник” и разгледахме барелефа върху скалата, създаден от древните българи.

На другия ден посетихме музея и крепостта на Шуменското плато, после Велики Преслав – столицата на Първото българско царство и разгледахме внушителната крепост и интересния Исторически музей, а в Шумен - прочутата Томбул джамия „Шериф Халил паша – 1744 г.” – втора по големина джамия на Балканския полуостров.

Завърнахме се въодушевени от посетените туристически обекти и красотите на родната природа. И с благодарност към ТД „Узана”, на което сме редовни членове.

Дтн инж. Христо МАНДЕВ

НАЦИОНАЛНИЯТ ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ ОТБЕЛЯЗВА 120-ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ

Националният етнографски музей (ИЕФЕМ-БАН) празнува своя 120-годишен юбилей през 2026 г. с мащабна програма от събития. Годишнината е повод, който екипът на музея да използва за равносметка на постигнатото през годините, оценка на обществената роля на музея и очертаване на бъдещите перспективи за неговото развитие.

От септември до края на годината посетителите ще могат да видят различни изложби, представяния на нови каталози, кураторски беседи, лекции, образователни програми и други тематични инициативи. Всички събития ще бъдат обединени в социалните мрежи на музея (Фейсбук, Инстаграм и Тик-Ток) под хаштага #120НЕМ.

„120 години Национален етнографски музей ни напомня за историята на музея, за хилядите, стотиците изследователи, музейни работници, реставратори, събирачи, които през годините са работили много активно, за да обогатят нашата колекция и нашия фонд. Но тази година за нас е не само един радостен повод, не само повод за равносметка, но и за отговор на въпроса каква е ролята на Етнографския музей днес. Защото да, ние имаме богата колекция, наша отговорност е да я съхраняваме, но наша задача е да я представим съвременно, разбираемо на хората днес“, сподели пред Радио София доц. д-р Мила Маева – директор на Националния етнографски музей и директор на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей към БАН.

Като част от програмата за годишнината на Националния етнографски музей, през септември екипът ще представи новата визия и лого на музея.

„В съвременността е много трудно да представим миналото по традиционния начин. С тази цел се обърнахме към графици, които да представят нашите идеи и мисля, че съвременната ни визия, новата ни визия, новото ни лого много добре кореспондира с това. То е много изчистено, много ясно, много разпознаваемо. И целта е да не говорим на визуалния език на миналото, а именно чрез елементи от традиционната култура да ги представим на разпознаваем съвременен език, т.е. да представим традиционната култура на визуалния език на съвременния човек. И с тази връзка се надяваме Етнографския музей да стане по-разпознаваем за публиките“, посочи доц.д-р Мила Маева.

През месец октомври са предвидени кураторски беседи и различни инициативи. В кампания “Първите 120“ – първите 120 посетители ще получат подаръци. За същия месец е предвидена и изложбата “Общество, спорт и интеграция – предизвикателства и перспективи”.

През ноември посетителите могат да видят гостуваща изложба “Хармония на красотата. Непреходната прелест на азербайджанските килими“, както и да участват в представяне на каталог, посветен на художниците на музея.

През декември предстои изложбата “Готови ли сте за… разкази по… Коледа“ – гостува в ИМ – Димитровград; “Нощ в музея“ (вечерна беседа); “Коледа в Двореца“ (специално юбилейно издание).

За повече информация посетете www.nembg.com

Адрес: пл. „Княз Александър I“ 1, 1000 София център

РАБОТНО ВРЕМЕ

10:00 – 18:00 (издаването на билети приключва в 17:30 ч.)
Вторник – неделя
Понеделник: почивен ден

ПАНОРАМНА ПЛОЩАДКА
„БЕКОВИ СКАЛИ“

Бекови скали е наименованието на една от най-впечатляващите панорамни площадки в Западните Родопи, която се намира на 1460 м н. в. край село Равногор, на 55 километра югозападно от град Пловдив. Мястото предлага величествени гледки към Родопите и към сините води на язовир „Въча“.

Години наред у нас разказват, че учени от НАСА са изследвали района със сателит и са издали „сертификат“, че в радиус от 40 км. около село Равногор се намира най-чистият въздух на Балканите. Районът е необикновено чист, незасегнат от индустрия и обграден с вековни иглолистни гори. Въздухът там е с изключително високо качество, а разходката до скалите е терапия за белите дробове.

Произходът на името идва от стара местна фамилия – Бекови. Земята около тези скали е била тяхна собственост в миналото и така скалният венец остава в историята с тяхното име. Освен да се любувате на природата, на площадката може и да си починете, защото има удобни пейки и голяма беседка.

МАРШРУТ ОТ РАВНОГОР ДО БЕКОВИ СКАЛИ

Достъпът до Бекови скали е лесен, като се стига по добре поддържан и удобен път. Разходката до там е подходяща за семейства с деца и за по-неопитни туристи.

Маршрутът започва от с. Равногор, а до него се стига през град Брацигово и после се продължава на юг. Към Бекови скали има планински път, който започва от югоизточната част на селцето, в посока югоизток. По пътя може да видите много видове растения като шипка, малина, бор и много видове диви цветя. Има и разнообразие от животни: лисици, таралежи, зайци, гущери, смоци и други. Стига се до параклис „Св. Пророк Илия" и се продължава по пътя в посока североизток до самите скали и площадката. Там има поставени табелки. Разстоянието от края на селцето до параклиса е около 1 километър, а от параклиса до площадката - около 2 километра.

Други забележителности в района: Червената скала (10 минути пеша); Фотински водопади (50 км. от Бекови скали и 1 час пеша от с. Фотиново); язовир „Батак“ и др.

ДИМИТЪР ТОМОВ И ДЕСИСЛАВА МАРИНОВА

ПЪРВИТЕ БЪЛГАРИ С „ЕВРОПЕЙСКАТА КОРОНА“

Димитър Томов и Десислава Маринова са двама перничани, превърнали планинските преходи в начин на живот. Те са официално първите българи, изкачили всичките 49 европейски първенци. На 16 юли т. г. двамата стъпват на първенеца на Финландия – връх Халти (1324 м), а четири дни по-рано, на 12 юли, те достигат и най-високата точка на Швеция – Кебнекайсе (2097 м). Именно тези две изкачвания поставят финал на многогодишната им задача.

Постижението е част от по-голямата им цел - проекта „200 върха“, чрез който Томов и Маринова си поставят амбициозната задача да изкачат най-високите върхове на всички държави - членки на ООН, както и на двете държави със статут на наблюдател.

Ето какво споделят те в техния блог https://mountain-memories.com/

Публикациите проследяват развитието на нашата страст – от първата ни среща на Мальовица до мащабните проекти „12-те Балкански първенци“ и „49-те Европейски първенци“.

КАК ЗАПОЧНА ВСИЧКО?

В живота на всеки човек настъпва момент, в който едно ново хоби го завладява напълно. За нас планината се превърна в призвание, двигател за постоянно развитие и напредък.

Всичко започна преди пет години. Първата ни среща не беше на кафе, а директно в екшъна – на виа-фератата на Мальовица и върховете в Мальовишкия дял. Още тогава разбрахме: относно планини и пътувания сме абсолютно на една вълна!

ЕНТУСИАЗЪМ БЕЗ СПИРАЧКИ!

Оказа се, че общата ни черта е не само любовта към природата, но и склонността към… леки „дивотии“. Понякога измисляме такива маршрути, че би било разумно поне единият от нас да включи мозъка си и да каже: „Това ще бъде твърде дълго и трудно!“.

Но не – единият предлага идеята, другият я надгражда, а после… после следват „страданията“ (които всъщност обожаваме).

БЪЛГАРСКИТЕ ВЪРХОВЕ БЯХА САМО НАЧАЛОТО…

След като и двамата вече бяхме покорили 39-те планински първенци на България поотделно, имахме нужда от ново, по-голямо предизвикателство. Трябваше да излезем извън родните рамки. Така се родиха и нашите най-амбициозни проекти: „12-те Балкански първенци“ и „49-те Европейски първенци“.

МЕЧТИТЕ СА ЗА ДА СЕ СБЪДВАТ

„От Балканите до света: Защо избираме трудния път (и как да го направите и вие!)“. Успешно завършихме балканските и европейските си проекти, преминавайки през държавите на Стария континент изцяло самостоятелно.

Нашият компас: Фокусираме се върху най-високите континентални точки на държавите (без отдалечените острови).

Реалностите на терена: Понякога стигаме само до най-високата разрешена точка. Съобразяваме се със сигурността, граничните регулации и военните зони.

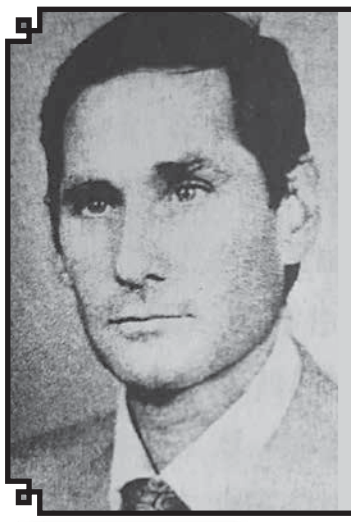
Голямата цел: 200 върха. Мечтата ни е да покорим възможно най-много държавни първенци. Проектът включва 196 официални точки по света (членове на ООН + държави наблюдателки и Антарктида), плюс четири допълнителни (Косово, Англия, Уелс, Турция/Махиада), което прави общо 200 върха.

Този блог може да бъде вашия нов наръчник. Ще споделяме всичко за организацията, логистиката и подготовката. Нашата цел е да ви вдъхновим да пътувате сами, лесно и без излишни разходи. Всяко начало е трудно, но важното е да опитате – успехът е гарантиран!

ОТИДЕ СИ БОРИС ОВЧАРОВ

ЕДИН ДОСТОЕН БЪЛГАРСКИ АЛПИНИСТ

От този свят си отиде Борис Овчаров – заслужил майстор на спорта, един от представителите на силното поколение български алпинисти от 60-те и 70-те години на миналия век, оставили трайна следа в историята на родния алпинизъм. Името му е свързано с изкачването на трудни алпийски стени. През 1968 г. той е сред участниците в експедиция до Памир, при която заедно с други български алпинисти осъществява първи изкачвания на върховете Шипка (6254 м) и България (5666 м). Едно от значимите постижения в алпийската му биография е изкачването на връх Ношак (7492 м) в Хиндукуш на 31 юли 1976 г., при което демонстрира физическа издръжливост, добра подготовка и воля. За Боре Овчаров, както го наричаха приятелите на туризма, планината бе не само възможност за спортни постижения, но и място за създаване на контакти, за другарска взаимопомощ и човешка солидарност. Такова дълго приятелство го свързва с проф. Георги Атанасов-Джиджи, с когото са споделяли трудностите и радостите в алпинизма.

С кончината на Борис Овчаров българската алпийска общност губи още един от своите достойни представители, а поколенията след него – още едно име от историята на големите изкачвания.

Почивай в мир, приятелю!

ТЕЛЕФОННИ НОМЕРА НА ТД И ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА БТС

СМОЛЯНСКА ОБЛАСТ

ТД „Студенец” – Чепеларе - 0879631060, 0877222992
Хижа „Изгрев” – 0879631060
Хижа „Чудни мостове” – 0888474355; 0899807671
Хижа „Скални мостове” – 0882966278; 0882966277
УЦ „Пещерняк” – Чепеларе - 0877222992 – в основен ремонт
ТД „Орфей 1970” – Девин – 0890222515, 0876535435
Хижа „Орфей“ - 0890222515
Пещера „Дяволското гърло“ – 0890222515
ТД „Карлък” – Смолян - 0886936644; 0893222520; 0884302230
Пещера „Ухловица“ - 0888912212
Хижа „Смолянски езера“ - 0889906595
Хижа „Преспа“ - 0887/904077
Хижа „Студенец“ – 0886936644
ТД „Перелик” - с. Широка лъка – 0988800850
ТД „Родопея” - с. Ягодина - 0895658558, 0889903642, 0895658550
Ягодинска пещера - 0895658558
Хижа „Тешел“ – 0895658553, 0895658554
ТД „Триградски скали” - с. Триград – 0896715175; 0879170808
Хижа „Триградски скали“ – 0896715174
Хижа „Момчил юнак“ – 088 811 1782 (вайбър)
ТД „Крепостта -Могилица“ – с. Могилица, 0878588492
ТД „Сдружение на планинските водачи "ГИД" – Смолян – 0885952545, 0895658546

ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

ТД „Еделвайс 57” – град Гълъбово – 0886098408
ТД „Орлово гнездо” – Казанлък - 0431/62566, 0882966489, 0882966490
Хижа „Бузлуджа“ – нова – временно не приема туристи
Хижа „Бузлуджа“ - стара – 0885339816; 0897083077
ТД „Овчарица” - с. Ковачево - 0882966388; 0882966387
ТД „Сърнена гора” – Стара Загора – 0887235216; 042/627044, 0882966462; 0896688560
ТД „Средногорец” - Чирпан - 0882966442, 0885787420; 0889722955
ТД „Чирпанска кама“ – Чирпан – 0893938844

СОФИЯ - ГРАД

ТД „Ал. Константинов 1899” - 0887 847 007 и 0899635941
ТД „Еделвайс” - 0896 688556 и 0878955588
Хижа „Еделвайс” - 0889700622
ТД „Зелена България” – 0896715908
ТД „Кремиковци” – 0888455750 и 02/9943048
Хижа „Мургаш” - 0888380530
СТД „Люлин-Банкя” – 0887641670 и 0888963981
СТД „Мургаш 77”- МВР - 0888919811 и 0888497843
ТД „Сдружение на туристическите хорове в България” – 0899881702
„Хор Планинарска песен” – 0878522105
ТД „Сирена” – 0877798779, 0888298779
Хижа „Тинтява” – 0888298779
ТД „Урвич” – 0882966321
Хижа „Планинец” – 0878377174
СТК „Мотен” – 0888305333, 0888414747
Хижа „Алеко” – 02/9671113, 0876860235, 0877101427
АТД при БАН - 02/9892241 и 0897/731992
ТД „Камендел 1934 - Бояна” – 0887964202, 0885825442, 0878754631
Хижа „Камен дел” – временно хижата не посреща туристи
ТД „Манастирска кория“ – София, 0884956666
Хижа „Бонсови поляни“ – 0884956666
ТД „Дино 2024“ – 0988903701, 0892907080

Редакцията на в. „Ехо“моли председателите или секретарите на туристическите дружества, ако междувременно са настъпили промени, да подадат информация за актуалните телефони на ТД, хижите и стопанисваните обекти по електронна поща exobts@gmail.com или на тел. 0882966316.

БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ откри
ДАРИТЕЛСКА КАМПАНИЯ
за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „ЕХО“ чрез банкова сметка: BG71 STSA 9300 0012 4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС – www.btsbg.org
можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска спасителна служба
www.pss-bg.bg
при нещастен случай, дежурни телефони
112, 1470
02 963 2000 – Стационарен телефон на централен денонощен пост

ЕХО ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК – Издание на БТС
Издава: Български туристически съюз
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. „Васил Левски“№ 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
ISSN-0205-0943
e-mail: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org
Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец
Ръкописи не се приемат.
ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР: Петя Иванова – 0882 966 316, 0884 219 448
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев – НСА; Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм; проф. Пламен Павлов; Константин Койнов – ориентировач; Алексей Жалов – почетен председател на Балканския спелеоложки съюз.
Графично оформление и предпечат: Алфа Стар ЕООД

ЕСЕННИ ПРЕХОДИ В БЪЛГАРСКИ ПЛАНИНИ

Скален феномен Сватбата до село Осеново

ИЗКАЧВАНЕ НА НОВООТКРИТИЯ ПЪРВЕНЕЦ НА ПЛАНИНАТА ГОЛО БЪРДО – ВРЪХ ГОЛЯМА КУЛОНИЦА /1158 м/

7 НОЕМВРИ (събота) 2026 г.

Тръгваме в 7,00 ч. от Руски паметник в София с организиран транспорт. През Перник достигаме село Кралев дол в подножието на планината Голо бърдо. Тръгваме пеша и покрай изоставената бивша хижа „Кралев дол“ излизаме на билото на планината. Първата ни цел е връх Острица (1147 м) в центъра на едноименния биорезерват, известен с богатата си флора. След него се насочваме на северозапад по билото и първият ни връх е новият първенец на планината – Голяма Кулоница (1158 м), с 1 метър по-висок от досегашния – връх Ветрушка (1157 м). „Покоряваме“ го и продължаваме. През по-ниския му събрат – връх Малка Кулоница, достигаме седлото над хижа „Славей“. Оттук изкачваме и връх Кобила, след което слизаме до въпросната хижа, където правим обедна почивка. Спускаме се до Перник и с транспорта се прибираме в София до 18,00 ч.

ЦЕНА: 25 евро – за хонорара и разходите на водача.

Останалите разходи за транспорт и организационни възлизат на още 20 евро. Екипировка: яке и панталони /студо- и ветроустойчиви/, трекинг обувки 3-сезонни, ръкавици, шапка за топло и студено, челно осветление, телескопични щеки, вода, подсилки.

Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM. Минимум 6 участника.

Трудност: нетруден преход за около 5-6 часа.

Биорезерват Голо бърдо

ния и скалист едноименен връх (535 м). Четири параклиса има по този маршрут, като особено живописен и панорамен е „Св. Димитър“, „кацнал“ на скалист връх над дълбоката долина на река Чая. Целият кръгов маршрут ще ни отнеме между 3,30 и 4 часа. Обядваме в заведение (по желание).

Втората ни цел за деня е също скалистият и панорамен връх Анатема (660 м). Подхващаме го от известната „Рибна“ църква в града, известна с чудотворната си икона на Св. Богородица (разглеждане). Изкачваме се по пътечка до параклис „Св. Петка“ и от него поемаме по билния маршрут към върха пред нас. За 1,30-2 часа стъпваме на скалистото му чело и се въртим на 360 градуса, очаровани от гледката! По обратния път до Асеновград и отпътуване за София, където пристигаме около 20,00 ч.

ЦЕНА: 25 евро – за хонорара и разходите на водача.

Останалите разходи за транспорт и организационни възлизат на още 25 евро.

Екипировка: яке и панталони /студо- и ветроустойчиви/, трекинг обувки 3-сезонни, ръкавици, шапка за топло и студено, челно осветление, телескопични щеки, вода, подсилки.

Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM. Минимум 6 участника.

Трудност: среднотруден преход за около 7 часа всичко.

връх Кутра

ПО КРАСИВИТЕ ПАНОРАМНИ ВЪРХОВЕ НАД АСЕНОВГРАД В ЗАПАДНИ РОДОПИ

8 НОЕМВРИ (неделя) 2026 г.

Тръгваме в 7,00 ч. от Руски паметник в София с организиран транспорт. По автомагистрала „Тракия“ се „добираме“ до Асеновград, сгушен в пазвите на Орфеевата планина. Първата ни цел е преминаване по екопътека „Кутра“, увенчана с обгледни щеки, вода, подсилки. Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM за тези, които нямат планинска застраховка и двете имена + GSM за тези, които имат.

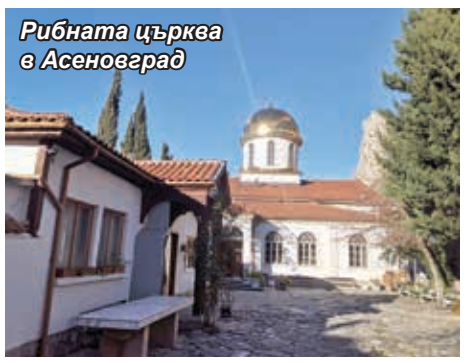
Минимум 6 участника.

Трудност: нетрудни преходи между 3 и 4 часа на ден.

КОМБИНИРАН РОДОПСКО-ПИРИНСКИ МАРШРУТ

7 и 8 НОЕМВРИ (събота и неделя) 2026 г.

7.11. (събота). Тръгваме в 7,00 ч. от Руски паметник в София с организиран транспорт. През Симитли, Предела и Банско се отклоняваме при село Места от главния път в посока село Осеново. Преди него съзерцаваме скалния комплекс „Сватбата“. Точно пред селото свиваме вдясно по шосето за Рибново и не след дълго спираме. От тук тръгваме пеша за един от най-екзотичните върхове в Орфеевата планина – Митровица (1360 м). За час-час и половина се изкачваме на скалистото му теме, между море от хаотични камънаци... Неслучайно тук е имало тракийско светилище, а в последствие и християнско в чест на Св. Димитър (от там идва името му Митровица). Гледките към дълбоката долина на Места и околните върхари са впечатляващи... Обратно до транспорта, пътуваме и спираме в чудното родопско село

Рибната църква в Асеновград

Рибново. Обядваме в заведение. С транспорта ни през град Гоце Делчев се изкачваме до хижа „Попови ливади“ в м. Папаз чаир, на границата между Среден и Южен Пирин. Нощувка в хижата.

8.11. (неделя). Сутринта – пешеходна разходка из летовището. След това вземаме минимален багаж (останалият е в транспорта ни) и тръгваме по прясно маркираната нова пътека от хижата до връх Пиленцето (1503 м), а от него слизаме до село Добротино. Всичко около 4 часа пеша. С транспорта, който ни чака в селото, отиваме в град Гоце Делчев, където обядваме в заведение. Прибиране в София до 19,00 ч.

ЦЕНА: 50 евро – за разходите и хонорара на водача.

Останалите разходи за транспорт, нощувка и организационни възлизат на още 60 евро. Екипировка: яке и панталони /студо- и ветроустойчиви/, трекинг обувки зимни, ръкавици, шапка, дъждобран, челно осветление, телескопични щеки, вода, подсилки. Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM за тези, които нямат планинска застраховка и двете имена + GSM за тези, които имат.

Минимум 6 участника.

Трудност: нетрудни преходи между 3 и 4 часа на ден.

КРЪГОВ МАРШРУТ В ШИПЧЕНСКИЯ БАЛКАН: СЕЛО ЯСЕНОВО – ХИМИТЛИЙСКА ПЪТЕКА – ВРЪХ ИСПОЛИН – ХИЖА „УЗАНА“ – СЕЛО ЯСЕНОВО

21 и 22 НОЕМВРИ (събота и неделя) 2026 г.

Бутиков маршрут за ценители и любители на природата и историята!

21.11. (събота). Тръгваме от Руски паметник в София с организиран транспорт в 7,00 ч. По Подбалканския път до Казанлък достигаме село Ясеново, сгушено в подножието на Шипченски Балкан. От тук тръгваме пеша и хващаме историческата Химитлийска пътека, по която са минали част от руските войски от корпуса на генерал Радецки и български опълченци, за да превземат Шейновските укрепления през Освободителната война. Химитлий е старото име на сегашното Ясеново. След около 4-5 часа изкачване (с отбивка до върховете Чафута и Исполин) и малко спускане сме в хижа „Узана“, на едноименната билна поляна. Тук нощуваме.

22.11. (неделя). На следващия ден се връщаме в Ясеново, където е транспортът ни. Ще слезем по някой от трите варианта, в зависимост от метеорологичните условия и състоянието на групата. Тези три варианта са: а) по Узун дере и после по река Елешница до селото; б) през чешма Улуците и в) по рида Тузлата. Слизането е между 3 и 4 часа в зависимост избрания вариант. С транспорта се прибираме в София най-късно до 19,00 ч.

ЦЕНА: 50 евро – за разходите и хонорара на водача.

Останалите разходи за транспорт, нощувка и организационни възлизат на още 60 евро.

Екипировка: яке и панталони / студо- и ветроустойчиви/, трекинг обувки зимни, ръкавици, шапка, дъждобран, дрехи за преобличане, челно осветление, телескопични щеки, вода, подсилки, храна за два обяда.

Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM за тези, които нямат планинска застраховка и двете имена + GSM за тези, които имат.

Минимум 6 участника.

Трудност: средно трудни преходи за около 4 часа на ден. Положителната денивелация в първия ден е към 1000 м.

пещера „Бисерна“

ПО СТЪПКИТЕ НА ШУМЕНСКАТА ПУМА

28 и 29 НОЕМВРИ (събота и неделя) 2026 г.

Сред прелестите на Шуменското и Мадарското плато

28.11. (събота). Тръгваме в 7,00 ч. от Руски паметник в София с организиран транспорт. След около 5 часа пътуване пристигаме в хижа „Мадарски конник“, където обядваме. От тук тръгваме пеша с лека раничка по екопътека „Св. Кирик“ – Процепът – Сухият водопад – Дядо Димовата пещера – крепостта Матора – през много обгледни площадки – скалните феномени – Фалосът – Утробата – село Кюлевча – Мадарският конник (разглеждане) – пещерите – Изворът на нимфите – Даулташ и затваряме кръга при хижа „Мадарски конник“. С транспорта стигаме до хотел на Кьошковете до Шумен, където вечеряме и нощуваме.

29.11. (неделя). Освобождаваме стаите на хотела и в 8,00 ч. тръгваме пеша. За около 1,15 часа сме пред входа на **пещера „Бисерна“** („Зандана“). Разглеждаме този истински „бисер“ на нашата природа за около час. Следва ходене пеша до транспорта ни и с него отиваме до паркинга на Монумента „1300 години България“. Разглеждаме го с беседа и с транспорта се придвижваме до село Осмар. Малко след него тръгваме отново пеша. Основната цел е Осмарския скален манастир. В непосредствена близост е и скалната забележителност „Окото“. Връщаме се обратно до селото (всичко около 2 часа пеша). С транспорта се прибираме в София около 21,00 ч.

Скална забележителност Окото

ЦЕНА: 50 евро – за разходите и хонорара на водача.

Останалите разходи за транспорт, нощувка в хотел, вход за пещера „Бисерна“ (и останалите входни такси се плащат от участниците по желание) и организационни възлизат на 85 евро.

Екипировка: есенна, като за ниска планина – яке, панталон, 3-сезонни трекинг обувки, дъждобран, челно осветление, шапка, ръкавици, дрехи за преобличане, телескопични щеки, неголяма раница, подсилки.

Записване: срещу трите имена, ЕГН и GSM.

Трудност: лека.

Минимум 6 участника.

